

Nazlı Öztarhan: 'Masabaşı çalışmak sıkıcı gerçek adrenalin sokakta'

Ayça Örer 21.06.2009

Nazlı Öztarhan, *Star Ana Haber*'in genç yüzü. Hayranları onu "sakin ve gülümseyerek haber sunması" ve "sosyetik bir evlilik yapmasına karşılık haberden kopmamasıyla" tanıyor. Madalyonun öbür yanında, yedi yıl ABD'de okuduktan sonra işe muhabirlikten başlayan, adrenalinden hoşlanan bir gazeteci var. Öztarhan'la muhabirlik yıllarından ekran yüzü olduğu zamanlara kadar konuştuk

Nasıl başladı gazetecilik?

Gazetecilik 1999 yılında başladı. Üniversiteyi Amerika'da televizyon, psikoloji üzerine çift dalda bitirdim. Döndüm, NTV Haber Merkezi'nde kısa bir staj döneminin ardından, "Ne yapayım" diye düşünürken, haber merkezinin içinde benim için en cazip olanın istihbarat olduğuna karar verdim. Sıcak haberin içine bir girdim, bir daha çıkamadım.

Sıcak haberin nesi cazip geldi?

Adrenalin. Yaptıkça hoşuma gitti. Planlı gitmiyor en azından. O gün ne olacağını bilmiyorsunuz. Bomba patlıyor, olay yerine gidiyorsunuz, o koşturma telaşı içinde haberi en iyi şekilde alma gayretiniz var. Bir başladım, bir daha da çıkamadım. Genellikle polis adliye dalında uzmanlaştım. Telsizde sürekli 85 Beşiktaş, 86 Beyoğlu. Bir ara telsizle evlilik halindeydim. O zaman bütün ihbarlar oradan geliyordu. Beş, beş buçuk yıllık bir süre geçti. İl il dolaştım, Başbakan'ı takip ettim. Bir dönem Şehir Notları yaptım. Farklı konularda, şehrin değişik noktalarından beşer onar dakikalık paketler hazırladım. 2004 yılında Star TV'ye transfer oldum. Erdoğan Aktaş geçiyordu, bana teklifte bulundu. Benim için ulusal kanala geçmek, tematik kanaldan sonra farklı bir dünyaydı. Tebdili mekânda ferahlık var. İyi bir deneyim yaşadığımı düşünüyorum. Yaklaşık bir buçuk yıl kendi bültenimi yaptım. Bir buçuk yıl boyunca çok geniş bir yelpazede, sanattan ekonomiye, siyasete çok değişik konuklarımız oldu. 4 kişilik bir ekiptik ama güzel işler çıkardığımızı düşünüyorum. Bir buçuk yılın ardından ana habere geçtim. Ve derken hamile kaldım, kısa bir ayrılık oldu. Döndüğümde yepyeni bir Star Haber vardı, Uğur Dündar ve Yılmaz Özdil yönetiminde. Bir senedir yaklaşık aynı şekilde şimdi hafta sonu haberlerini sunuyorum. Hafta içi de editoryal destek veriyorum. Yeri geldiğinde hâlâ muhabirlik yapıyorum.

Kadınların polis adliye alanında çalışması çok fazla rastlanan bir olay değil...

Ben planlı hiçbir şeyden hoşlanmıyorum. Sıcak haber de böyle bir şansınız yok. Önünüze ne düşerse yapmak zorundasınız, kısa bir süreniz var. Belki de bu beni cezbedti. Benim için kadın erkek ayrımı yok. Dışarıdan bakıldığında insanların kabullenmesi açısından sorun var. Emniyet Müdürlüğü'ne girdiğinizde, adliye koridorlarında gezdiğinizde kadın olduğunuz için yadırgayabilirler. Zaman içinde kendinizi kabullendiriyorsunuz.

Sizin başladığınız dönem İstanbul'da bombalamaların, ölüm oruçlarının olduğu bir dönemdi.

Çok sıcak bir dönem geçirdik. Gazi olayları biraz sakinleşse de, yine de vardı. Özellikle ölüm oruçları, F Tipi cezaevleriyle ilgili çok büyük olaylar vardı. Biz de bu süreci tamamen yaşadık. Aslında ben uzun bir süre

yaklaşık yedi yıl hep yurtdışındaydım. Dört yıl yatılı okudum. Yedi yıl Türkiye’den uzaktım, dışarıdan takip ediyordum ama hep bir yere kadar. Ben hep olayları, yaşayarak öğrendim.

İnsan şaşırmıyor mu? 15 yaşında gidiyorsunuz, döndüğünüzde gazeteciliğe başlıyorsunuz ve bu arada ülkede bir sürü şey değişmiş...

Çok da yabancı değildim. Bütün yaz burada kalıyordum. İster istemez takip ediyorsunuz. Ama gazeteciliğe başlayınca her şeyi içinde birebir görüyorsunuz. Ne kadar yurtdışında olsam da, yılın belli aylarında Türkiye’ydim. Şaşırdım mı? Hayır, Türkiye’de artık hiçbir şeye şaşırmıyorum. Ölüm oruçları da bunun başlangıcı. İlk gününden son gününe kadar süreci takip ettiğim için beni şaşırtan bir esna olmadı.

Aileniz “Neden istihbarat muhabiri olarak başladın” demedi mi?

Benim ailem hiçbir zaman “Şunu yap, bunu yap” demedi. Her zaman isteklerime saygılı oldular. Ben ne de mutluyum onlar da öyle mutlulardı. Eşim de keza. Şimdi 10 yıl oldu haberin içerisinde. “İyi ki bu mesleği yapmışım, yine dünyaya gelsem yine gazeteci olurum” diyorum.

Neden?

Araştırmacı bir ruh haline sahibim. Eleştirel bir mantık güdüyorum. Yaşadığım hayatla ilgili sürekli eleştirilmeye yakınım. Habercilik kendime yakın bulduğum bir alan. Gündemin içinde olmak, Türkiye’yi yakından tanıyor olmak, bu vesileyle soru sorma hakkına sahip olmak, bunların hepsi beni haberciliğe yöneltti.

Ekran yüzü olduktan sonra haberden nasıl koptunuz?

Güngören’de su baskınları olduğunda belime kadar kanalizasyon suları içinde yayın yaptığım günleri de biliyorum. Bence bir gazeteci hiçbir zaman muhabirlikten gocunmamalı. Çünkü muhabir karşısındakiyle haberi paylaşabiliyor. Muhabirlik bunun en kutsal noktası. “Ekran yüzü oldum, muhabirlikten kopmalıyım” diye hiç düşünmedim. Her zaman işin mutfağında olmak zorunda hissediyorum kendimi. Hâlâ beni polis adliye haberleri sarıyor. En son Ergenekon operasyonlarına, Türkan Saylan’ın cenazesine, Bostancı çatışmalarına gittim. 1 Mayıs’ta sokaklardaydım. Sadece haberleri sunmak çok sıkıcı.

Anlattığınız şeyler hâlâ medyada “marjinal” kalıyor...

Yavaş yavaş bu anlayış kırılıyor. “İyi diksiyona, iyi fiziğe sahip insanlar olmalı” anlayışı vardı ama şimdi Mehmet Ali Birand, Ali Kırca, Uğur Dündar’a baktığımızda insanların gerçekten gözünü kırpmadan izlemesinin bir nedeni olmalı. Yıllar içerisinde verdikleri emeğin karşılığını alıyorlar şimdi. Bir şekilde hep ürettiler ve bunu sunuyorlar. İnanılır olmanız için bir şekilde sizin o yollarda gezmiş olmanız lazım.

Ekran yüzü olan insanlardan beklentiler de farklı...

Diyelim ki kötü bir gün geçiriyorsunuz, çok mutsuzsunuz, bunu ekrana yansıtma lüksünüz yok. Mutsuz olabilirsiniz, sinirli olabilirsiniz, arkadaşınızla kavga edebilirsiniz ama ekrana yansıtma lüksünüz yok. Hele hele Uğur Dündar gibi bir duayenle çalıştığım şu dönem için, bunun sorumluluğu da bir o kadar fazla. “Bugün yapmak istemiyorum” deme lüksünüz yok. İnsanlar ekranda gördükleri yüzlere ayrı bir sempati besliyor. Hiç negatif bir eleştiri almadım çok şükür. Ekranın önünde olunca insanların kafasında bambaşka bir Nazlı oluyor.

Kadın izleyiciler son derece dikkatli. İnanılmaz dikkat ediyorlar. Hangi rengi giymiş, ceketin yakası nasılmış? Onun için bile telefon ettikleri oluyor.

Bir günün rutini nasıl?

Toplantıyla başlıyor. Sabah, öğle toplantısı derken, eğer dışarı çıkmıyorsam o gün, içeride editoryal destek veriyorum. Canlı bağlantıları yapıyorum. Hafta sonu sabah toplantısıyla başlıyor. Yurttan, dış haberden, İstanbul'dan hangi haberler var onlara bakıyoruz. Sonra bir eleme süreci içine giriyoruz, hangi haberi kaç dakika versek buna karar veriyoruz. Kendi bağlantılarımı yazıyorum, haber akışlarına, haber sürelerine karar veriyoruz.

Eşiniz "Bu işlerle uğraşma" demiyor mu?

Hayır. Diyorum ya bu işin bana verdiği hazzı hayatta hiçbir şey vermiyor. Yaşamadan bunu anlatmak çok zor. Bu biraz karakterle de ilgili. Ben her zaman adrenalini çok sevdim. Masa başında herhangi bir işte otursam, asla bu kadar mutlu olamazdım.

Bu rutin içinde başka neye zaman kalıyor?

Haftada üç gün kinesis yapıyorum. Bebek doğduktan sonra aldığım kiloları verebilmek için. Hiçbir zaman kilolu değildim çünkü. İş, ev ve spor arasında yoğunlaştırdım hayatımı. Yaz geldi, eşimle beraber yemeklere gidiyoruz. Kadınların fazla yapmadığı bir şey ağırlık. Aslında en çok yaşadıkları sıkıntı da kemik erimesi. Ağırlık çalıştığınızda bu sorun olmuyor. Hayatımda rejim yok. Ne istersem yemeliyim. Bir de muzır şeyleri severim. Aldığım kalorileri sporla dengeliyorum.

Kalabalıkta çalışırken sağı solu kollamak gerek

Canlı yayında yaşadığınız iyi ya da kötü bir tecrübe var mı?

Muhabirlik yıllarımdan var. Sinagog patlaması sırasında inanılmaz bir kalabalık vardı. Caddenin derinliğini gösterelim diye herkes yer kapma telaşındaydı. Yayın yaparken arkamızda emniyet şeridi vardı. Abdullah Gül'ün olay yerine gelmesi bekleniyordu. Çok uzun boylu olduğum söylenemez, yerdeki tuğlaları aldım üzerine çıktım. Derinliği böylece görmüş olduk. Bu esnada bir kavga çıktı yanımda gazetecilerden birini ittiler, üzerime devrildi çocuk. Ben de tuğlalardan aşağı devrildim. Sonra kalkıp aynen devam ettim. Hiçbir şey olmamış gibi. Şikâyet edebilme, ne yaptın diyebilme lüksüm yok. Yok oldum ve geri çıktım. Seyirciye hiç izahatta bulunmadım. Aynen aktarmaya kaldığım yerden devam ettim.

Kalabalıkta kadın olarak çalışmak da zor...

Özellikle kalabalık kutlamalarda, maç kutlamalarında, 1 Mayıs'ta. Ben mesela üç-dört yılbaşı üst üste hem Taksim'de hem Nişantaşı'nda yayındaydım. Evlendikten sonra yılbaşlarını görev başında geçirdim. Yayın yaparken kendinizi koruyup kollamanız güç oluyor. Elimi arkamda tuttuğumu biliyorum. Hiçbir şey yapamıyorsunuz çünkü. Sağ taraftan sol taraftan her türlü müdahale gelebildiği için sağdan soldan bir darbe gelmesin diye koruyup kollamak gerekiyor. Bu 1 Mayıs'ta bile gaz bombaları, demir misketler atılıyor. Tam ortadasınız ama bunu her iki taraf da bilmiyor. Oradan panzerin sularına da demir bilyelere de maruz kalabiliyorsunuz.

Para her şey değil ben bu işte mutluyum

Bu kadar adrenalin tutkusundan söz ederken, nasıl bir çocukluk geçirdiniz?

İnanılmaz sakın, inanılmaz duyarlı. Ambulans geçse "Acaba bunun içinde kim var, hastaneye yetişebildi mi?" diye günlerce kafasında kuran bir çocuktum. Hâlâ da çok hassas ve duygusalım. Onlarca ceset gördüm, "ah vah" demiyorsunuz ama mutlaka sizi etkileyen olaylar oluyor. Çocuğum olunca içinde şiddet olan veya çocukların acı çektiğini gördüğüm haberleri sunmak ve okumak benim için çok güç oluyor artık. Çok sakın bir çocuktum ama. Sonradan açıldım herhalde böyle. Hep çok içe dönük bir mücadele yaşadım. Bugün dünden daha iyi olsun diye düşünerek.

Çocuğunuz olduktan sonra bu yoğun tempoda nasıl çalışıyorsunuz?

Eskiden üç dört tane olayı takip ediyordum. Şimdi bir şey yaparken iki kere düşünmeye başlıyorsunuz. Kendimi hemen bombalamanın ortasına atabiliyordum, şimdi yine yapıyorum ama iki kere düşünüyorum. Bebeğim iki aylıkken çalışmaya başladım. Yeni yayın dönemi başlıyordu, Uğur Bey de, Yılmaz Bey de bana çok anlayışlı davrandılar. Şimdi bir yaşına geldi. Yeni yeni anlıyor sanırım, televizyona bakınca "anne" demeye başladı.

"Sosyetik gazeteci" olarak anılırken, "neden bu işi yapıyorsun" diyen yok mu?

10 yıl oldu. Bunları çok geride bıraktım. Her zaman yaptığım işle gündeme gelmek istedim. Her şey para değil. Sizi ne mutlu ediyorsa. Masa başı iş, benim karakterime aykırı. Dolayısıyla bu işte son derece mutluyum.

Vepa veliahtının eşi olarak özel hayatla iş hayatı arasındaki dengeyi nasıl kurdunuz?

Herkesin kocasının bir işi var. O onun işi, bu benim işim. "O onu yapıyormuş, ben ona paralel bir iş yapayım" diye bir durum yok. Biz bambaşka sektörlerde iki insanız. Son derece başarılı bir insan. Ben de kendi işimi yapıyorum. Bu mesleği yapacaksınız, özel günlerinizin olmamasını göze almak gerekiyor. Sosyal hayatınızdan kısıtlıyor.

"Rus ajanı" diye tekme yedim mikrofon uçtu

Başınıza bir şey gelmedi mi hiç? Defalarca gaz yedim. Tekme yedim, taş yedim.

Bir kere İsrail-Filistin olayları sırasında cuma namazında gösteriler oluyordu. İçeride bayrak yakıyorlardı. Kasedi aldım, dışarı çıktım. Elimde de NTV mikrofonu var. Karşıdan göstericilerden biri "Bu Rus ajanı" dedi. Karşıdan bana geldiğini gördüm, sağlam bir tekme attı. Elimden mikrofon havalandı. Kasedi aldım, hemen hırkamın içine soktum. Yola devam. Tekme koluma gelmişti. Öyle toplumsal olaylarda geriye dönüp "Sen bana nasıl tekme atarsın" diyemezsin. Bunu çok iyi bilmeniz lazım. Serinkanlı olacaksınız, atik olacaksınız.

“Mevlâna’yı şizofren yaptılar”

Ayça Örer 28.06.2009

“Meksika sınırı isterdim en sevdiğim şairlere/ Hep hapiste olurlardı nedense/ Hapis yatmış olurdu yoldaşım gönüldaşım/ Saf tutmak istediğim namazda omuz omuza” *Meksika Sınırı* Mehmet Efe’nin bu dizelerinden doğan ve insanları kısa sürede etkisi altına alan bir program. Programa imza atan Selahattin Yusuf, Tarık Tufan ve İsmail Kılıçaslan’la seyirlerine ilişkin tüm taraflardan bağımsız ve hepsine dokunan bir söyleşi gerçekleştirdik...

Meksika Sınırı nasıl ortaya çıktı?

Selahattin Yusuf: Mehmet Efe diye bir arkadaşımızın *Meksika Sınırı* isimli bir şiiri vardı. Eski kovboy filmlerinde iyi kahramanlar polisten, baskıdan, kanundan Meksika sınırına doğru kaçır, sınırı geçerlerse hem onlar hem biz rahatlarız ya. Türkiye’de de insanların insani bir hayat yaşamalarını zorlaştıran hukuk, kanun, baskı ne çeşit bir şey varsa onlara karşı geliştirildi *Meksika Sınırı*.

Bu üçlü nasıl buluştu?

Tarık Tufan: Bir vesileyle daha önceden tanışıyorduk. Bulunduğumuz sosyal çevreler, ilgi alanlarımız birbirine yakındı zaten. *Ülke TV*’de ben tek başıma program yapıyordum. Orada biraraya geldik. Sonra da üçümüzün tanışıklığından doğan sohbeti ekrana yansıtmaya fikri ortaya çıktı. Aslında seçimlerden önce siyaset bağlamında ortaya çıkan bir program oldu, sonra aslında siyaseti ne kadar yarım ağız konuştuğumuzun farkına varınca, “Bu programı bozmayalım, kendi ilgi alanlarımızdan konuşalım” diye devam ettik. Farklı bir şey yaptığımızı düşünmüyorum. Kuşağımızdan pek çok arkadaş bir araya geldiklerinde bunları konuşuyor. Fakat Türk televizyonları bunlara çok kapalı olduğundan, bunların konuşulması bir parça farklılık yarattı.

Kast ettiğiniz insanların önemli bir kısmı 12 Eylül sonrası darbe kuşağı...

İsmail Kılıçaslan: Ben 1976 doğumluyum ve Tarık ve Selahattin’in tecrübeleri benden birkaç yıl ilerde. Bunun bile ne kadar önemli olduğunu görüyorum. Özal’lı yıllar Türkiye’de hâkim aklın alt orta sınıf olarak belirlendiği yıllar. Hâkim akıl alt orta sınıf olarak belirlendiğinde, popüler alandaki hâkim ilgilerde ona göre şekillendi. Bu aslında bir taraftan bir yozlaşmayı da beraberinde getirdi. Ben mesela bunların farkına vararak, bunların dışında bir beslenme kaynağı arayarak yolumu buldum. Şiir ilgisiyle bir hayat kurmaya çalıştım kendime. Bunu yaparken de “Ne kadar az insan var” duygusuyla hareket ettim. 2009’da, “Ne çok insan var ama meseleden ne kadar az anlıyorlar” noktasına geldim. Malumatfuruş pek çok insan var. *Meksika Sınırı* bu malumatfuruş çevrede öncelikli olarak neşr-î nema buldu. “Bu ilgi entelektüel ilgilere çevrilebilir mi?” diye hayaller kurduğumu hatırlıyorum. Fakat bir televizyon programının bunu yapamayacağını, bizzat bu televizyon programını yaparak tecrübe ettik. 2009 yılında insanların ikinci el duyarlılıklarla hayatlarına devam etmek istediklerini düşünüyorum. Dolayısıyla seviyeyi arttırmamızı isteyen bir seyirci topluluğu yok. Sadece kendi ilgilerini derli toplu sunan bir program olduğu için *Meksika Sınırı*’nı seviyorlar.

Bu sizin açınızdan bir handikap o zaman? Daha ileri taşımak isterken, burada takılıyor musunuz?

Selahattin Yusuf: Bir parça kafamız karışıyor. “Bir misyon sahibi miyiz biz?” diye düşünüyoruz ister istemez. Eğer popüler kültürün bir parçası olarak *Meksika Sınırı* nesneleştirilmiyorsa, bize çok büyük bir misyon

yüklenmiş vaziyette. Türkiye’de güzel bir gelenek var, “ötekine yönelik kaygı.” Bunun bir kelimesi de var, diğerkâmlık. Türkiye’de bu duygu kalmadı, özellikle medyada. Büyük medya grupları gökdelenlerden birbirlerine salvo atışları yapan bir savaşın taraflarına dönüştü. İnsanlar bir savaşın ortasında büyüyorlar. Niçin kişisel gelişim furyası Türkiye’de çok satıyor? Çünkü herkes çocuğunun savaşta ayakta kalmasını istiyor. En ilkel duygumuza geri döndük. Neo-muhafazakârlığın açtığı çığır buna da yol açtı ama kimse bunu söylemiyor. “Manevi değerler” diye bağırان insanlar en çok bu duygunun ortadan kalkmasından canlarının yanması lazımdı. Din duygusuyla çok iç içe bir duygudur bu. “80 öncesinde çok kötü bir ortam vardı” diyorlar. Ölen insanlara, kana, cana olan saygımızı bir kenara bırakıp soğukkanlı olmaya çalışarak söylüyorum bunu; hayır o kadar kötü bir ortam yoktu. Bugünkünden çok kötü değildi. Neden? Solcu ve sağcıların amaçları, yeni bir ülke, yeni bir ülkü kurmaktı. Söylediğim duygu o zamanlar yaşıyordu. Bugün o da yok. 12 Eylül’ün büyük bir kazanım olduğunu söylüyorlar. Ben çok kötü hissediyorum 12 Eylül sonrasında kendimi. *Meksika Sınırı* olarak bu duygudan nefretimizi dile getiriyoruz.

Tarık Tufan: 12 Eylül bizden apolitik, Türk, Müslüman, Sünni olmamızı istedi. Toplum da Müslüman, Türk, Sünni, muhafazakâr oldu. Aktüel politikayla uğraşan bütün kurumlar, partiler 12 Eylül kurgusundan farklı değil. AKP de, CHP de. Yeni bir şey söyleyebilecek adamlar ne yazık ki Türkiye’nin aktüel gündemine güç yetirecek yerlerde olmadılar. Bir kısmımızı garip bir ulusalcılıkla, bir kısmımızı tüketimle, bir kısmımızı öteki korkusuyla eşitlediler. En son farklı cümle kuran adam kimdi? Statükonun kurgusu dışında politik felsefe üreten kimdi? Hatırlamak çok kolay değil. Ben İslamcılar arasında da, solcular arasında da hatırlayamıyorum. Popüler kültür imgeleriyle bundan kurtulamayız.

İsmail Kılıçarslan: Kemalizm başından beri bir ötekileştirme ideolojisi. Aslında durmaksızın ötekileştirerek, benzeştirmeyi de başarıyor. Kemalizm’in bir başarısı varsa, hepimizi birbirimize ayırıştırarak benzetmek. 28 Şubat’ta “İslamcılar şuraya” diye ayırdılar, bugün İslamcı diye bir şey kalmadı. 28 Şubat’tan bu yana AKP seçmeni kaldı.

Bu beraberinde entelektüel merakı da azaltıyor...

Selahattin Yusuf: Kültür sanat diye bir şey var. Gerçek, denizin dibinde bir dalga ve biz köpükle mi uğraşıyoruz acaba? Kültür sanat üzerinden bir ülke manipüle ediliyor olabilir mi? Türkiye konusunda her şeyden şüphe etmek gerekiyor. Türkiye’de doğru dürüst bir klasik müzik eğitimi yokken, İstanbul Müzik Festivali oldu. Benim için klasik müzik olmazsa olmaz, buna rağmen şüphe geliştiriyorum. Gerçek bir klasik müzik eğitimi olsaydı, Türkiye’de bu kadar çete olmazdı. Peki, temelde bu kadar eğitimsiz bırakılmış bir memlekete niçin dışarıdan bu kadar büyük bir kültür empoze ediliyor? Türkiye’de İbn-i Arabi doğru düzgün anlaşılсын diye, Mevlâna gerçekten bu memleketin köklerine verilecek suya karıştırılсын diye, niye Türkiye’nin en büyük firmaları sponsor olmuyor? Niye Türk halk müziğini ancak köylü kızlar üçüncü sınıf televizyonlarda çığırarak icra etmek zorunda? Kemal Tahir çok güzel söyler, “Bizim romanlarımız türkülerimizdir” diye. Bundan niye şifa devşirmeyi düşünmeyiz? Hercai bir kenar mahalle delikanlısı gibi efelenerek batı kültürüyle iş tutuluyor bu memlekette. Bu temel sorular sorulmadan hiçbir kazanımın kazanım olmayacağını düşünüyoruz.

İsmail Kılıçarslan: Bize durmaksızın “Kimin tarafındasınız” diyorlar. İnsanlar buna hiç hazırlıklı değiller. *Meksika Sınırı*, Hikmet Kıvılcımlı’dan da, Muhsin Yazıcıoğlu’ndan da rahmetle söz edebiliyor. Benim hiç anlamadığım bir şey olarak, Türkiye’de gene sanılanın aksine, sosyalizm yobazlığı diye bir yobazlık gelişmiş. Muhafazakâr yobazlıktan çok daha tehlikeli. Onların sahip olduğu ilgilere sahip olmanızı bekliyorlar. Gerçek bir okuma çabası içinde olan insan sayısı gerçekten çok az. Gerçek bir medeniyet algısına sahip insan çok az. Hangi taraftaysa o tarafın medeniyet algısıyla ilgili insanlar. Buradan liberal bir algıya çıkmak istediğim zannedilmesin.

İnsanlar taraf olsunlar. Belli ideolojik etnik aidiyetlere sahip olsunlar. Ama bunu önemsemeleri başka dünyalara sağır kesilmelerine neden olmasın.

Diğerkâmlık üzerinden konuşurken, bir önyargı da, dini inancı olan insanların entelektüel olamayacağı üzerine mi?

Selahattin Yusuf: Bu konuda İslamcıların haklarını korumak zorundayız. Türkiye’de sol düşünce büyük bir birikimdi. Onların bu devasa birikimi burada yabancı tarlada büyümek zorunda olan bir bitkiydi, dolayısıyla çok büyük bir güç gerektiriyordu. Kemal Tahir’i niçin çok seviyoruz. “Mustafa Kemal’i nasıl bilirsiniz” diye sorduklarında, “Çok severim Mustafa Kemal’i çünkü o bir Osmanlı generali” diyebilecek kadar yerliydi. Yabancı tarlada büyümek zorunda olan bu bitkiye o kadar çok beslenme gerekiyordu. Solcular yaptılar bunu. Fakat neye yaradı? 80’e kadar savaşmaya, örgütlenmeye. 80’den sonra çok başarılı bir reklam ve organizasyon piyasasının oluşmasına. Nasıl bir hakaret ettiğimin farkındayım. Ama bu hakareti ben etmiyorum, onlar kendilerine ediyor. Türkiye’den kökleri toprağın dışında bir kültür yaratmak istediler. Türkiye’nin özgün kültürü geliştirilemez mi? İtrî varsa, bu çok büyük bir ipucudur. Buradan cesaret almak istiyorum. Bu kıvılcımın arkasındaki ateşi görmek istiyorum, bunu bana birisi açsın. Bana bu sorunun yanıtını, Türkiye’nin en fazla kültürel birikimine sahip solcular vermeli, aksi takdirde onları ihanetle suçlamak durumundayım. Bir tarafın adamı olmayarak.

Tarık Tufan: Dindarlığın entelektüelliğe engel olduğu düşüncesi, aydınlanmanın batıl inançlarından bir tanesi. İnsan aklının da ne kadar batıl inançlar üretebileceğini Avrupa aydınlanmasında gördük. İki adamı dikkatle takip ettiğimizde, biri Edward Said, biri Cemil Meriç, entelektüel denen insanın Tanrı’yla kurduğu ilişkiden farklı bir durum olduğunu, bu ikisinin birbirine mani olamayacağını öğrendik. Bunun bir düşünüş, namus, vicdan meselesi olduğunu gördük. Entelektüellik statükoculuğu diye bir şey var. Kast gibi algılıyorlar. Adalet duygusu sadece bilginin ürettiği bir şey değildir. Lise düzeyinde aydınlanma okumuş adamlar bize bunu entelektüellik diye yutturmaya çalışıyorlar ama bu yenecek dolma değil. Son 20-30 yıldır kendilerine aydın denilen insanların işlevi delil karartmak bana göre.

Muhafazakâr kontenjanı normalleşmek için lazım

Gazetelerde “muhafazakâr” yazar kontenjanı da açıldı. Ahmet Arsan son örnek...

Tarık Tufan: Zaten olmalıydı ama bunun bir projeye dönüşmesi sevimsiz. Normalleşmesi için böyle şeylere de muhtacız, acı taraf bu. Türkiye’de her sene 100 tane dizi çıkıyor, artık birinde başörtülü bir karakter olmalı. Bunun için bir proje olacaksa, Allah kahretsin o projeye muhtacız. Bir gün bir terziyle karşılaştım, Çarşamba Mahmut Efendi Cemaatine bağlı bir adam. Sarıklı, cübbeli. Ahmet Altan’ın yıllar önce yazdığı Ey Kavmim diye bir yazı vardır. O sakallı cübbeli amca o yazıyı kesmiş bir çerçeve yaptırmış ve dükkânının duvarına asmış. Ahmet Altan’ı “Allah razı olsun, bizim gazetecilerimizden biri, böyle Müslüman gazeteciler de var” diye duvarına yerleştirmiş. Bu sahici bir Türkiye, bu bizden. O adamın dünyasını bozmaya gerek yok.

Selahattin Yusuf: Bu duyguları, bu insanları yazan edebiyat da kalmadı. İsmi vermeyeceğim, birinci sayfasında on tane hata gördüğüm, Mevlâna yazan ve büyük yazar diye kabul gören kitaplar yayınlanıyor. Ama Tarık’ın anlattığı adam ölüyor.

Mevlâna’nın en az bilinen özelliği Müslümanlığı

Mevlâna’nın hiç olmadığı kadar popüler olduğu bir zamandayız... Buna karşı mısınız?

Tarık Tufan: Bunu riskli buluyoruz. Sinir uçlarından arındırılmış bir pop tasavvuf gelişti. Birtakım dinî

söylemlere, İslam'ın duygu ve düşünüş biçimine ait cümlelere kimse tahammül edemezken, tasavvuf altında yaygınlaşmaya başladı. Bu Mevlâna'nın ya da İbn-i Arabî'nin suçu değil. Birileri tasavvufu kültür malzemesi olarak keşfetti. Alıcısı da var. Bir tarafta Osho bir tarafta Mevlâna kitapları satılıyor. Bence hakikat ehli, tasavvuf ehli, pop tasavvuf akımına karşı duracak argümanlarını sıkı sıkıya muhafaza etmeli. İçinde tek bir Kuran, tek bir peygamber cümlesi olmadan saatlerce tasavvuf konuşuluyor.

İsmail Kılıçarslan: Popüler Mevlâna'nın en az önemsenen yanı, bu adamın Müslüman olması. Halbuki Mevlâna'yı karışık bir Anadolu'da yaşamış Müslüman bir Sünni olarak değerlendirmesiniz, taca çıkarsınız. Bunlar beyhude ama para getiren çabalar. İşin uyuz olduğum tarafı da bu. Mevlâna paraya dönmüş bir karakter. İnsanlar Konya'da Mevlâna Rulman bulunmasına kızıyor. O adamı peş peşe Mevlâna öyküleri yayınlayan yayıncıya göre çok daha masum buluyorum. Popüler Mevlâna ikonu yaratmaya çalışan yayıncılardan nefret ediyorum. Mevlâna hikâyesi üzerinden popüler bir aşk felsefesi üretmeye çalışmak iyice tüylerimi diken diken ediyor. Modernizmin dayattığı şeylerle süslüyorlar bir taraftan çünkü. Aşk, ilişki, cinsellik bir paket olarak karşımızda. Mevlâna'yı bu pakete dahil bir şeymiş gibi göstermeye çalışıyorlar. Hz. Mevlâna'yı gerçekten sevme potansiyeli olan insanları da etkiliyorlar. Zaten Hz. Mevlâna'yı gerçekten sevenler de bu işlerden nefret ediyor.

Selahattin Yusuf: Biz kendi kültürümüzü kendimiz anlamazsak, bunu yaşamazsak, yaşatmak için titizlenmezsek, Amerikalı gelip çamurlu elleriyle tutacaktır. Mevlâna'yı önce Amerikalılar sevdiği için Mevlâna şizofren oldu. Yarın Neşet Ertaş'ı da severler Allah korusun, Neşet Ertaş da şizofren olur. Bunu anlatacağımız hiç kimse yok aşağı yukarı. Solcularımız bilgilerini Batı'ya kaydırды, muhafazakârlar öteden beri neyi muhafaza ettiklerini çok da bilmiyorlardı.

İki kupa birden alınca Beşiktaş'ı bıraktım

Beşiktaş kimliğinizle de ön plana çıkıyorsunuz...

Tarık Tufan: Beşiktaş'ın her atağıyla ayağa kalkıp omuz omuza durmak benim varlığıma ait. Stada yürürken kalbimin daha hızlı çarpmaya başlaması, mağlubiyet sonrası Taksim'e yürürken başımı yerden kaldıramamak da. Beşiktaşlılık kimliği bütün kirli uzlaşmalara karşı gelmek benim için. Ben buna anlam yüklüyorum.

İsmail Kılıçarslan: Ben doğuştan Ankaragücü'nü tutuyorum İstanbul'a geldiğimde İstanbul'da da bir tribüne gitme ihtiyacıyla, sonradan çok yanlış olduğunu düşündüğüm bir şekilde Galatasaray'ı tuttum. Galatasaray taraftarı diye bir taraftar yok bana kalırsa. Sonra özellikle Faruk Yücel ve Tarık Tufan sayesinde Beşiktaş tribününe gider oldum. Gerçekten birinci sınıf bir seyircisi vardır Beşiktaş'ın. Ankaragücü'yle Beşiktaş'ı aynı anda tutmaya başladım. Fakat bu sene Beşiktaş'ın şampiyonluğa oynuyor olması bende, "Şampiyon olan bir takım tutamam" hissi uyandırdı. Çok seviyor olmama rağmen, Beşiktaş'ı tutmaktan vazgeçtim. Bende taraftarlık duygusu aslında yenilgiyle varolan bir duygu. Ankaragücü böyle bir takımdır. İbn Hazm'ın, "âlemin kökü sıkıntıdır, insan bu sıkıntıyı atlatmak için yaşar ama atlatamaz" sözüne inanıyorum. İki kupa birden alan takımla, hiç işim olmaz.

Vivet Kanetti: "Her pencerenin ardında binlerce isimsiz yazar var"

Ayça Örer 05.07.2009

Bize Modern Türkün Tarifini Yapabilir misin Kaan kitabıyla raflarda yerini alan Vivet Kanetti, "Edebiyat kalıplara sığmaz" diyenlere göz kırparak internet forumlarının küçümsenen yazarlarından roman yarattı. "İnternet sayesinde yazarların etrafı görünmez ve anonim rakiplerle kaynıyor" diyen Kanetti'yle modern Türkün tarifini yapmasak da, Türkün modernleşmeyle imtihanını konuştuk...

Bize modern Türkün tarifini yapabilir misiniz Vivet Kanetti?

Yapabilseydim kitabı yazmaya gerek kalmazdı. Türk insanını pek meşgul eden bir konu etrafında dönmeye çalıştım. Modern miyiz ve yeterince mi, en modern olan nasıl görünür, neler yapar, neler yer; görüntü modernliği anlatmaya yeterli mi, bunlar kurcalıyor kafamızı, çevre aidiyetimiz ne olursa olsun... Kompleksimiz ve özlemimiz, bazen de hiddetimiz oluyor modernlik. Bir oturmamışlık da atfedilebilir duruma ve bu oturmamışlık da heyecan verici bir şeyler var. Naif ve heyecan verici.

Kitapta Türkiye'de beklenti haline gelmiş Avrupa Birliği'nden yola çıkmışsınız, sizin miladınız burada. Ama Türkiye'deki modernleşme isteği AB'yle sınırlı değil...

Tabii, ciddiyetle, muhtemelen heyecanla vals ve polka bestelemeye oturmuş Osmanlı sultanlarını unutmamalı... Zirve olarak, ressam şehzade ve son halife Abdülmecit'in Harem'de Goethe, Harem'de Beethoven gibi resimleri var. Kütüphaneler dolusu kitabın anlatmaya çalıştığı "durumu" hemen veriyor o resimler. Üzerilerine çok yazıldı ama bildiğim kadarıyla şunun üzerinde durulmadı: Kimi eserlerin iki adı var... Biri Avrupaî bir, biri değil. Ki Avrupaî isim Harem'de Beethoven'de dahi ikililik söz konusu. Ama öteki isim iyice farklı... Galiba bir Divan şiiri mısraı gibi. Bir resme iki farklı verme ihtiyacı ne tuhaf! Bu iki ayrı isimden, hangisi daha hakiki, daha samimi? Belki her ikisi. Baş döndürücü olan da bu. Resme verilen isimlerden birinin hakiki benliği, diğerinin sadece ezik bir özentiyi ifade ettiğini kabul eden yaklaşımı kendi hesabıma sığ bulurum. Ben romanda "Bugünün içinden körpe bir dil ve hızla yaklaşabilir miyim, uçan bir roman çıkarabilir miyim" diye yola çıktım. Derdimizle dalga da geçebilen, belki biraz ototerapi yöntemi olarak... Vatandaş ve gazeteci kimliğimle bu derdi çok ciddiye alsam da.

İnternette insanların girdiği forumların dilini almışsınız...

Bu yapıyı kullanmamda, bugün içinden bakma gayretimin etkisi büyük. Bu denli muazzam bir teknolojik devrimin edebiyata etkisi ne olabilir diye yıllardır düşünüyordum. AB meselesini romana nasıl sokacaksın? Gazetecilerin, akademisyenlerin kullandığı mantığı ve dili kullanmak hiç olmaz... İnternet forumu yapısı henüz girilmemiş bir bahçeydi, oraya daldım...

Hangi forumları izlediniz?

Entelektüel iddiası önde olmayan forumları tercih ettim. İnternet ortamına has yaratıcılığı en rafine edilmemiş

haliyle yakalamak için. Örneğin yarışmaları ve BBG'lerle ilgili forumlar... Onları aylarca, yıllarca takip ettim. Hep gölgede, hep dikizci olarak. Herhangi bir foruma katılma, orada bir diyalog kurma arzumu beni bir kez dahi yoklamış değil, buna inanın... Öyle bir formatta yazma kararlılığıyla disiplinini belki bu arzusuzluğa, ömrümde bir kez bile chatleşmemiş olmaya borçluyum. Sonra, günlük formatında şiddet olayların bastırmasıyla kitap daha sert bir havaya girdi ve gazete haberlerinin yorumcularını izlemeye başladım... Aralarında en tafralı gazetecilerden kat kat daha esprili ve yaratıcı olanlar var. Kafayı tamamen sıyırmışlar da... Türkiye'de en otosansürsüz ifade internette, bu önemsedğim bir nokta... Kimi rumuzlar ve tepkiler, gerçek sanal hayattan alınma. Mesela Hrant Dink'in ölümü üzerine gelen tepkilerin hemen hepsi öyle... Bu bilinsin isterim. Diğer olaylarda her şey hem gerçek, yani "readymade", hem sanal ve hangisi daha önde, nereye kadar bana ait, bunlar belli olmasın istedim.

İnternet sayesinde isteyen yazan olma durumu da söz konusu...

Herkesin çok az okur ve çokça yazar olduğu bir dönemdeyiz. Uzun vadede, bildiğimiz kitaplar ve yazarlar dünyasının bundan sarsılmayacağı düşünemiyorum. Yazı artık eski Olympos'unda değil ve oturduğu klasik koltuk da sallantıda. Etraf görünmez ve anonim rakiplerle kaynıyor. Şu karşıdaki apartmanlara bakın... Onlarca, yüzlerce pencerenin ardında şu an, bilgisayarı başında internete girip yazarlık yapan birileri var, adı sanı belli romancılar gibi, günün 8-10 saatini yazarak geçiriyorlar. 10 saat yazıyorlar ya, bu beni çok çarpıyor. Klasik yazar rolünü pek sevmiş olanlar için, artık ufaktan iktidarı paylaşmak söz konusu. Bunu tahayyül etmek kimileri için kâbus olmalı... Birbirini tanımayan kişilerce yaratılan ortak bir ruha, bir ambiansa tanık oluyoruz bazen internet iletişiminde... Bu ortak ruh kimi zaman müthiş bir yaşam enerjisiyle, mizahla ve hazla, kimi zaman büyük bir ölüm enerjisiyle yüklü.

Kitapta da bu şiddet seziliyor...

Kitap çoğunluk günlük formatında, 11 Haziran, 19 Ocak diye gidiyor ama yıl belirtilmiyor, olaylardan çıkartmak gerek yılı, fakat birçok Haziran ve birçok Ocak var. Demek uzun bir süreç... Ve bu süreçte çok kahredici olaylar da oldu. O ortamda kalkıp birinin durmadan "Ben İstanbul'a gidip birini vuracağım" dediğini de biliyoruz. Bu oldu. Resmî kayıtlara geçti. Buna toplum olarak tanğız.

Yazarlar ve şairlerden de el almışsınız...

Sevdiğim tüm şairlerle yazarlar yok kitapta ama, muhabbet olanak sağladığında kimileri kendi sesleri ve nefesleriyle araya giriyor... Bu kadar "modern" bir dil ortamında şair ve sanatçı seslerinin hâlâ ne kadar güncel ve taze durduğunu görmekten haz alıyorum, bunu paylaşmak istedim. Çok az okuyup çok yazan gençlerle, çok okumuş ve okuduklarını kıyasla pek az yazmış şairleri biraraya getirip chatleştirdim. İdeal forumum bu belki benim.

Türkiye AB'yi çok mu ciddiye alınıyor?

Haklısın, Türkiye'nin AB'yle macerası sadece siyasilerin, diplomatların, bürokratların meselesi değil, gündelik hayata ve internete bir konu. Kızdığı tamirciye, "Herkes AB'ye girecek Hasan Usta, sen hariç" diyen kadınlar var.

"Mahalle farkları"nı da kitaptaki yarışmayla izliyoruz. Mesela türbanlı Hatice...

Yarışmadaki kişileri dolaylı tanıyoruz. Yani başkalarının anlatımıyla, farklı önyargılar ve izlenimleri... Bazen bu

izlenimler çelişiyor. Kesin olan tek şey herkesin sanılandan daha farklı olduğu... Doktor hanım, tarih meraklısı şoför, pastacı, İstanbul rehberi yarışmacı... Hatice özel hayatında türbanlı ama üniversiteye peruk takarak giden bir mimarlık öğrencisi. Peruklu katılmayı kendi seçmiş. Zamanla balıkçı yarışmacı Alaattin'le lakerdada uzmanlaşıyor ve Boğaz kıyısındaki lokantalara lakerda satmaya başlıyorlar.

O da ironik. İçki içilen lokantalara lakerda yapan bir türbanlı...

Valla hiç düşünmedim. Lakerdayı sadece içki içenler mi yeme hakkına sahip? Bu da ilginç. İçki içmeyenler palamudu tuza yatıramazlar mı evde? Demek bu hale geldik, her şeyin sekiz ayrı gizli mesajı varmış gibi geliyor. Yemin ediyorum ilk kez düşündüm ve korktum. Niye korktum, çünkü Türkiye'de kimin, neye, ne zaman alınacağı belli olmaz. Çocuklar lakerda yemiyor mu? Ve hiçbir çocuk, anası banası kafayı sıyırmamışsa içki içmez... Paris'teki mitik restoran Maxim's hakkında bir şey okumuştum. Onassislerin Callasların müdavimi olduğu restoran müşteri kaybediyor, demode bir hale bürünüyor... Panik halde yeni bir müdür tayin ediliyor müesseseye. Bir gün zengin bir Teksaslı geliyor. Mönüden fiyakalı bir Fransız yemeği seçiyor. Metrdotel beğeniyle onaylıyor bu seçimi ve "Hangi şarabı istersiniz?" diye soruyor. "Coca Cola içeceğim" diyor Teksaslı. Bir sessizlik. Fransız metrdotel iğrenerek yüzünü buruşturup, titrek bir ses ve öğretmen tınısıyla savuruyor: "Bu yemekle Cola içilmez Mösyö!" Yeni müdür o an araya giriyor ve diyor ki, "Cola'nız hemen geliyor Bayım". Sonuç: Maxims'in mitik metrdotel önlüğünü çıkarıp istifa eder, Teksaslı müşteri kalır ve ardından yepyeni bir taze kan gelir. Yani her zaman bizimkinden farklı damakların yiyebileceği lakerdayı hayal edebilmek lazım.

Muhafazakârlığın da sonu yok, doğru...

Öyle güzel söyledin ki, muhafazakârlığın sonu yok. Birinin yukardan bir edayla, "Ben bilirim, ben temsil ederim" havası çekmesi, muhatabından yüksek yerlere ait olduğunu iddia ve ima etmesi, hemen derin bir antipati uyandırır bende. Bu kadar büyük, geniş ve çeşitli bir dünyada, tek gerçeğe senin sahip olduğunu sanmak... Daha zavallı bir şey olabilir mi? Kendinden menkul teoriler; çağdaş sanat fundamentalizmlerin panzehiri de, klasik Batı müziği çok sesliliğiyle topluma hoşgörüyü ve çok sesliliği getirmiş de... Bütün atışların serbest bizde. Bu iddialarda en ufak bir gerçeklik kırıntısı olsaydı, önce Almanya, Berlin tam çağdaş kültür bahçesiymen ve ordusu tepeden tırnağa melomanken hiç Nazizme geçit verir miydi?

Benzeyerek yaranmaya çalışmak çözer ve parçalar

Sizin hikâyenizde de "Avrupaî" algılanmakla ilgili bir sorun var. Yazılarınızı Emine ismiyle yazmaya başlamıştınız...

Ben bu toplumun beni Avrupaî değil de, kendisinden bir miktar farklı algıladığını, tam kendisi gibi görmediğini hissettim.

Tam nasıl olunuyor acaba?

Tam olunabilir mi bu dünyada? Mükemmel "puzzle"lardan daha küçük parçalardan oluşuyor insan. Yakın çevremde de bazen hissetmişimdir biraz farklı algılandığımı. Türk toplumu o tarafıyla direkttir, dümdüz hissettirir. Gençken "Ben de sizdenim" deme, kucaklanma, çocuklar gibi kendini kanıtlama ihtiyacı var. Yalnız kalabilmenin tadına varabilmek çok sonra... Bir de şu var, birileri seni farklı görmeye, yukardan bakmaya karar vermişse, ne yapsan artık yaranamazsın. Yaranmaya ve iknaya çalışman çözer ve parçalar, o kadar. Acaba bu

nedenle mi 18 yıl sonra, Vivet Kanetti'ye döndüm? İlk başta, kendimi yabancı yazarlar rafında bulmak istemiyordum. Kimlik değiştirme istediğinin bütün manasını insan belki bulmaya da çalışmamalı... Eskiden Çin sanatçıları, hattat ve şairler onlarca adla dolaşırdı. İsim değiştirmenin bir özgürlük, arayış olduğu kesin. Favorim 33 isimli Daoji'dir. Onu Turuncu Kayık adlı kitabıma konuk etmiştim. Bir ismi de Keşiş Acı Kabak. Acı kabak, bir tencerede başka sebzelerle piştiğinde acılığını bulaştırmaz.

Çevirisini yaptığınız Onca Yoksulluk Varken kitabının yazarı Romain Gary'nin de Emile Ajar ismiyle yazdığı sonradan ortaya çıkmıştı...

Evet de, o intihar etti. Başıma gelmez umarım.

Türkiye'deki eleştirmenlere kalsa Proust romancı değil

Gazetecilik ne ara başladı?

Yazmak için bir şeyler yaşamak ve görmek lazım diye düşündüm. Gazetecilik çok şey görmeye uygun gibi geldi. Bugün inancım o değil. Tek bir köşeyi on yıl süpürürsen, on yıl sonra da gayet değişik bir edebiyat çıkarabilirsin.. O kadar formülü olmayan bir alan ki bu... Türkiye'de romana yaklaşım Avrupa'ya yaklaşımımıza paralel, kompleksli ve tutuk. Nurullah Ataç antenleri açık eşsiz bir zekâ ve duyarlılıktı ama sonra Türkiye ne eleştirmenler gördü!. Kireçleşmiş önyargılarla insanların önüne duvarlar ördüler. "Roman dediğin öyle ha deyince yazılmaaaaz, romancı başından gelenleri anlatmaaaaaz!" Elin adamı nezle olsa yazıyor, çok da iyi ediyor. Bunlara kalsa Thomas Bernhard, Proust romancı bile değildi. Oysa bizim Vüs'at O. Bener'imiz vardır, hakkı gereğince verilmemiş, O kalıplaşmış kafaların taze bir soluğu hissedebilmeleri mümkün olabilir mi?

Özlem Gürses ve Ayşe Böhürler'le 3 Yüz programına başladınız. Birbirlerine "öteki" görünen kadınlar nasıl anlaşıyor?

Kanal 1'de çalışan Özlem Gürses'in fikriydi. O bana, Ayşe'ye gittim. Her sabah, haftada beş gün, 2,5 ay sürdü. Programın hamileri Didem Ciner ve Kenan Tekdağ'dı. Bize güvenip özgür bıraktılar. Her gün e-mailler yağdı kutumuza dünyadan, "Özlediğimiz Türkiye bu. Farklı gibi gözükken üç insanın birbiriyle gerilimsiz konuşabilmesi, şakalaşp, birlikte düşünebilmesi" dediler. Birini öteki olarak algılamak için kendinle ilgili epeyce sabit bir fikre sahip olmalısınız. Bende sabitlik fikri yok ve öteki/berikilik kavramı bana yabancı.

Marquez Türkiye'de çevrildiğinden bihaberdi

Unutulmaz Pıtırıcık serisini de siz çevirdiniz...

Çocukluktan tam çıkmamış sayılabileceğim bir yaşta seçip çevirdim o diziyi. İnce şeylere duyarlı şair Ülkü Tamer'in büyük katkısı vardır Pıtırıcıkların ilk Cem yayınlarından çıkmasında, kimi takma isimlerin seçiminde. Birçok nesil Pıtırıcık'la büyüdü, bu bana özel bir mutluluk verir. Yazarı Goscinn'yli tanımadım ama dizinin çizeri Sempé'yle Paris'te bir kahvede karşılaştık. Türkiye'de pek çok Pıtırıcık fan'ı olduğunu söylediğimde ağzı açık kaldı. O dönem yazarlar hiç bilmezdi Türkçede basıldıklarını. Marquez'le Cannes'da röportaj yapmış, "Türkiye'deki sükseniz büyük, kitaplarınız kapışılıyor" demiştim "Hadî ya! Bir tanesini bile görmedim" diye terslenmişti. Türkiye'nin dünyaya kapalı dönemi idi...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

“Kararı alkışlamadık önce özür dilesinler”

Ayça Örer 12.07.2009

Dile kolay, 30 yılda ne değişmez? İnsan hayatının koskoca bu parçasına, bir ülkenin kaderi eklenince, ortaya Devrimci Yol Ana Davası çıktı. 30 yıl içinde defalarca mahkemeye taşınıp bir hukuk krizi haline dönüşen davadan Nuri Özdemir, Cahit Akçam ve Atalay Dede’yle mahkûmiyetlerin bozulması kararının ardından buluştuk. Hem 30 yıldır tepelerinde Demokles’in kılıcı gibi salınan davayı, hem insan hakları raporlarına kara bir leke olarak düşen Mamak Askeri Cezaevi’ni anlattılar.

Ne zaman, nasıl gözaltına alındınız?

Nuri Özdemir: Kasım 1981’de alındım. Daha evvel Ziraat Bankası’nda memurdum. Öğrencilik döneminde Mamak Keçikıran’da Halkevlerine girmiştim. Ülke sorunlarına sahip çıkmak istiyordum. 1967’de lise öğrencisiyken ilgi duymaya başlamıştım. Bir de ben Alevi ortamında yetiştim. Öğretmenlerimiz Köy Enstitüsü kökenliydi. Onlardan çok şey öğrendik, sonra Ankara’ya geldik, sefalet. Öyle bir süreçle devrimci olduk. Üniversiteye başladığımızda ne savunuyoruz, ne istiyoruz bunu öğrendik. 1979’da okulu bitirdikten sonra işe başladım. Sendikal bir faaliyete girdim zaten memur olunca. 12 Eylül’den bir sene sonra da gözaltına alındım. Darbe olunca baktım bana bir şey olmadı, askere gittim. Biz kendi aramızda cürüm diye tabir ederiz, ilişkide ve bağlantıda olduğum arkadaşlarım yakalanmış, adımı söyleyebilecek hiç arkadaş kalmamıştı. “Askerliği bitireyim bari” diye düşündüm. Askerdeyken gözaltına aldılar. Ondan sonra zaten film koptu. 5 yıl 8 ay kaldım.

Cahit Akçam: Benim 17 Kasım 1980. 12 Mart döneminde, Devrimci Ortaokullular diye bir örgüt vardı, ona katılmıştım. 1974 yılından başlayarak öğrenci mücadelesi içinde epeyce ön plana çıkan biri haline gelmiştim. Bir de ailecek öyleydik. Abim (Taner Akçam) 1977 yılında cezaevinden kaçmış, aranmakta olan bir insandı. Annem, babam Köy Enstitüsü mezunuydu. Benim alınışım biraz olaylı oldu. Bir kere Mamak Cezaevi’nden çıkmış bir arkadaşla Esat Caddesi’nde karşılaştığımızda etrafımızın çevrili olduğunu fark ettik. Yarım saat süren bir kovalamacadan sonra izimizi kaybettirdik. Bir hafta sonra bir arkadaşın evine gittim, polis eve karakol kurmuştu, gelenleri gözaltına alıyordu. Kapıyı açan polis beni teslim aldı, dalgınlığından faydalanıp yine kaçtım. Bir hafta sonra bir evde yatmaktayken evi bastılar. Gece saat üç, polisten başkasının olması mümkün değil. Kışın pijama ve atletle yatak odasından kaçtım. Bir kilometre yukarıda annemin evi vardı, oraya giderken bir komando timiyle karşılaştım. Onlar gecenin üçünde üstünde bir pijama bir atlet olan bir adamla karşılaşıncaya çok şaşırdılar tabii. “Dur” dediler, ben hemen geri döndüm, aşağı doğru koşmaya başladım, ayağım yalınayak olduğu için sürekli kayıyordu. Arkamdan da asker koşuyordu, bir ses geldi, bir baktım asker yerde, miğferi yanımdan tangır tungur geçti. Şimdi bakınca kasten düştüğünü düşünüyorum. En son artık bir arkadaşla buluştuğumuzda yine bir uzun kovalamaca yaşadım, bir apartman boşluğuna girdim, karar veremedim ana caddeye çıksam mı, dursam mı diye. Caddeye çıktım, çıkar çıkmaz bir Renault geldi. Artık çok yorulmuştum, kendimi bıraktım yere, geldiler aldılar. 8 yıl 1 ay cezaevinde kaldım.

Atalay Dede: Ben de 16 Şubat 1981’de abimin evinden gözaltına alındım. Yakalanma sürecinden önce aranmıyordum. Ne zaman ki operasyonlar yoğunlaştı, gelip aldılar. Yeğenim üç günlüktü, çocuğun kundağı dahil her şeyi hallaç pamuğu gibi attılar. Mamak’a giderken mevsim değişmişti, bahar sonuydu. Cezaevinde 7 yıl 1 ay kaldım. Evveliyatında öğrenciydim. Üniversite sınavına Artvin’den gelip bugünkü Atatürk Anadolu Yurdu’nda girdim. Faşistler başış topluyorlardı. Artvin’in çoğu solcuydu, devrimciydi, kolay kolay Artvinliyim diye telaffuz edilemiyordu. 20 lira verdim, “Rizeliyim” dedim. Birisi kimlikten Artvinli olduğumu fark etti, sopa yedim, sonra sınava girdim. Amacım okurken çalışmaktı. Ankara İktisadi Ticari İlimler Akademisi’ni kazandım. Hiç unutmuyorum, memur olmak için, 8 yerde sınava girdim, hepsini ikinci üçüncü kazandım, mülakatların hiçbirisinde geçirmediler. O zaman, Nuri’nin dediği gibi bende de film koptu.

Cahit Akçam: O zaman yasal gözaltı süresi 90 gündü ama bu 90 günün 190 gün olmaması için hiç sebep yoktu. Tutuklandıktan sonra 6 kere götürüldüm emniyete. 67 gün emniyette kaldım, tutuklanmam 90 günü geçti. Bazıları 7 ay kaldılar. Bunların haddi hesabı yok.

Bu süreçte yaşanan işkencenin tesbit edilmesi mümkün değil miydi?

Cahit Akçam: Mümkündü. Mamak Cezaevi’ne geldiğimde, demek ki iyi bir asteğmendi, benim hem sağ el serçe parmağım, hem sol ayağımdaki yanık izlerinden elektrik işkencesini tesbit etmişti. Ama Giresun Sıkıyönetim Savcılığı’nın kararı var, “Her ne kadar sanıklara işkence yapıldığı tesbit edilmiş olsa da, sanıkların örgüt üyesi olması ve suçlarını kendiliğinden itiraf etmeyecekleri göz önüne alınırsa, bu son derece normaldir.” Behçet Dinlerler’in öldürülmesinden bir hafta sonra emniyette gördüğüm işkenceler yüzünden hastaneye kaldırıldım. Mahkemeye, hastaneye “Giriş kaydını sorun” dedim. El cevap, “Zinhar böyle bir vaka olmamıştır.” Sonra ailem gitti, kaydımı bulup, mahkemeye sundu. “Devletin resmi yazısına güvenip Cahit Akçam yalan söylüyor diyecektiniz, şimdi kim yalan söylüyor, devlet mi ben mi?” diye sordum. Alı al moru mor dinlediler. Biz, askeri mahkemede yargılanırken, “Emir komuta ilişkisine göre işlediğiniz için bu işin üstesinden siz gelemesiniz, sivil yargıya gönderin, bu işler hukuku hukukuna olur” diyorduk, ne kadar yanıldığımızı 6. Ağır Ceza Mahkemesi 13 yıllık süreçte bize çok iyi öğretti. Rahmet okuttu Sıkıyönetim Komutanlığı’nın uygulamalarına. İdam cezasının kalkmasına bir hafta var, hâkime dedik ki, “Boşuna idam cezası vermeyin, bu ceza kalkacak, Yargıtay’dan dönmesin”. Alelacele 22 tane idam çıkardılar, Yargıtay baktı, “İdam cezası kalkmıştır” dedi, geri gönderdi. “Askerler siviller tarafından yargılansın” diye yasa çıkarılsın deniyor ya, senin sivilinin kafa yapısı bu olduktan sonra asker olmuş sivil olmuş ne fark eder? Bu ülkede en ağır kararların altına imza atan ne kadar sivil var.

12 Eylül’de sistematik işkence uygulandı. Siz de bunu ilk yaşayan kuşaksınız.

Atalay Dede: Gözaltında sırtınıza bir kâğıt yapıştırırlardı, “Uyutulmayacak, yemek ve su verilmeyecek”. Geçen gün arabada giderken YSY diye bir plaka okudum. Aklıma takıldı, düşündüm düşündüm hatırladım; “Yemek, su yasak” kelimesinin kısaltılmışı. Zaten bir süre sonra halüsinasyon görmeye başlıyorsunuz. Bağlı olduğunuz duvardan o kadar güzel, şırl şırl sular akıyor ki. Yerden dere aktığını düşünüyorsunuz. Eğilme şansınız varsa eğiliyorsunuz, ağzınız betona değiyor.

Cahit Akçam: Yargıtay’da da anlattım bu hikâyeyi, emniyette bir gün geldiler “Yeni bir şey keşfettik” dediler. Elektrik verilince insanın nasıl kendi sesini duymayacağını keşfetmişler. Sağ ayak parmağına, cinsel organına ve eline bağlıyorlar kabloları. Kulağımıza da bağlıyorlardı, ses duymayalım diye. O kadar sistemli dövüyorlardı ki, eski boks şampiyonu Seyfi Tatar biz gözaltındayken oradaydı o çok güzel, sistematik döverdi.

İnsan sürekli şiddete uğramak, sürekli uykusuz, aç, susuz kalmakla nasıl başa çıkıyor?

Cahit Akçam: Cezaevi kapısından girerken dedim ki, “En az on yıl buradasın Cahit Akçam. Bu arada vелеv ki idam edilmezsen.” On yıl dışarıyı unuttum, orayla barışık yaşamaya çalıştım. Abuk sabuk bir Atatürkçülük öğretiliyorlardı. Sırrı Süreyya Önder çok güzel anlatır onu; “Mavi gözleri çipil çipil çilli bir çocuk Cemil, Çankaya sırtlarında dolaşırken Paşa’yla karşılaştı” diye uzun bir hikâye vardı. Anekdöt, “Sen beni nasıl tanıdın Cemil? -Çünkü Paşam size kimse benzemez” diyaloguyla bitiyordu. Son bölümü “Peki ben kimim? – Sen Evren Paşa’sın. – Peki, nereden bildin Cemil? – Çünkü hiç kimse senin kadar şerefsiz olamaz” diye değiştirmiştik. Bunu böylece sesli okuyorduk, başımızdaki asker de anlamıyordu.

Nuri Özdemir: Bir keresinde bir arkadaş kitabı ters çevirdi. Asker geldi, “Neredesin” diye sordu. O da “Şuradayım” diye gösterdi. Onu soran asker de okuma yazma bilmiyordu. Mazgaldan aynı kitapları bağırarak okurduk. Onlar için de sürekli aynı şeyleri dinlemek bir işkenceydi. Su hortumundan kaval yapmıştık. C Blok’a meyve kasaları getirmişler, oradan bir kasa çalmış arkadaşlar. O kasaya tel uydurup Ali Asker bir saz yapmıştı. Dayak yemeyi bile bir oyun haline getirdik.

Atalay Dede: Dayak yenilmediği gün zaten bir şey var diye tereddüt ediyorduk.

Cahit Akçam: Gerçekten de bir ülkedeki bir aydınlık kuşağın dimağını yıkamak için ellerinden ne gelirse yaptılar ama avuçlarını da yaladılar, onu da söyleyeyim. Tek tip elbise geldiği zaman, “Biz giymeyelim ve bunu cezaevinde koşulların düzelmesi için bir vesile haline getirelim” diye düşündük. Çok dayak yiyeceğimizi biliyoruz ama çok kararlıyız giymemekte. “Başla” diye düdük çaldılar, üzerimizden parçalayarak kıyafetlerimizi çıkardılar. Kıyafetleri giydirdiler, hücreye attılar, kendimize gelince kıyafetleri çıkardık, yüzlerine attık. Bizi çağırdılar, “Ne istiyorsunuz” diye. “Tek tip giyeriz ama cezaevindeki dayak, yemek duası, esas duruş hepsi kalkacak” dedik, yaptılar. Gayet iyi gitmeye başladı her şey ama MHP’liler bundan rahatsız oldu.

‘İşkencecimle askerle karşılaştım’

Cezaevine her an geri dönme ihtimaliyle tahliye olduktan sonra insan ne yapar?

Atalay Dede: Döndüğünüz ortam çok farklı. Para kavramı, insan ilişkileri, mekân, coğrafya değişmiş. Sokakta size selam vermekten çekinen insanlar var. Tutuklandığınız dönemde henüz doğan çocuk, size parayı öğretiyor. Öğrenci affıyla okula geri döndüm ama yapamadım. Ekonomik koşullarım çok zordu. 18 ay askere gittim. Havan silahının koordinatlarının hesaplanması için yardım istediler. Tabura madalya kazandırdım. Devlet düşmanı olarak sekiz yıl yattım ama devletin en önemli silahını da benim elime teslim ettiler.

Nuri Özdemir: Ben evliydim, çocuğum vardı. Babamın evi Mamak Cezaevinin öbür tarafındaydı, Keçikıran’da. Beni karşılamaya gelmişlerdi, ev konu komşu doluydu. Babamla başladık türkü söylemeye. Yufka ekmek çok severim, anam domatesli bulgur pilavı pişirdi, yufka ekmeğinin üzerine döktük, vurduk gözüne. Yılgınlık bir müddet oldu ama “Niye bizden kaçıyorlar” diye düşünmedim ben. Bitirmediğim 20 günlük askerliğim vardı. Ben biraz da şamatayı severim. Komutana gittim, “Selam durmayı çok iyi bilirim öğretiler, ama otuz yaşıma geldim, yapamam” dedim. Komutan iyi adammış, bana nöbet möbet yazmadı. Bir amfinin yukarısına çıkıyordum, bir kutu içinde Erkekçe dergileri buldum, onları okudum. Askerde, bir bayram günü, Mamak Cezaevi’nde bizi döven komutanla karşılaştım, çıktım karşısına “Beni tanıdın mı Mamak Askeri Cezaevi’nden Nuri ben” dedim. O kadar panik oldu ki, “Valla ben dövmedim, yukardan istediler” diye. “Telaşlanma, insan

tanıdığını görünce selam vermez mi" dedim. Dönünce arkadaşın yanında ticarete başladım.

Cahit Akçam: Ben şanslıydım. Öğrenci olarak hayata geri döndüm. Evlendim, mezun olduktan üç ay sonra, 1993'te bir çocuğum oldu. İlk çıktığım gün çayımı, sigaramı bitiremedim gelen telefonlardan. Sabaha karşı beşte uyudum. O saatte de yine gelip götürebilirler korkusunu yaşadım.

MHP kullanıldı solcular değil

Maraş Katliamı, 1 Mayıs 1977, Çorum Olayları, Nokta operasyonu yaşanırken bu süreçlerin sizi darbeye götürebileceğinin farkında mıydınız?

Cahit Akçam: Bir şeyi görmek ve bunun olacağını kaçınılmaz olarak hissetmek bir şey, yaşamak başka bir şey. Her an darbenin olmasını bekliyorduk ama tabii ki askeri darbe gelince çok üzüldük. O zaman "Bu tür katliamlarla, Türkiye'de faşist diktatörlüğünün önünün açılmasına çalışılmaktadır" diyorduk. MHP'nin basit bir kukla olduğu söylenemez. Bu süreci açık faşist bir diktatörlüğü çevirmeye çalıştı. CIA ve kontrgerilla da MHP'yi bu yönde kullanmaya çalışıyordu. Nitekim 12 Eylül'de mızrağın çuvala sığmayan kısımlarını cezaevine aldılar. Ne dedi Türkeş, "Fikri iktidarda kendi cezaevinde bir hareketiz". Bu devlet bizi kullandı söyleminin nedeni budur. Bunu bu işe solcuları da bulaştıracak şekilde anlatıyorlar. Bu tövbelerine bizi ortak etmeye çalışmasınlar.

Adalet henüz gelmedi

Uzun yargılamalar, haksız idamlar, fazla mahkûmiyetlerden söz ederken, geç gelen adalet adalet mi sizce?

Cahit Akçam: Adalet gelmedi ki. Alkışladılar diyorlar, alkışlamayız böyle bir şeyi. Bizden bir kere özür dilenmesi gerekiyor, "Sizi aylarca yıllarca işkence altında tuttuk" diye. Savunma yeterince yaptırılmadı diye usul eksikliğinden bozulan bir karar üzerine bizim adalet geldiğini düşünmemizi kimse beklemesin. 12 Eylül sürecindeki bütün davalarda, bütün insan hakları ihlallerini yapanların yargılanması gerektiği kabul edilse, bu adalet geç de gelse çok iyi olur. Topluma 12 Eylül döneminde giydirilmiş deli gömleğinin çıkarılması çok önemli bir telafidir.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

"Bidon kafa dersin tüp kafa derler"

Ayça Örer 23.08.2009

Ekrem Dumanlı'yla buluşmak için pek naif bir nedenimiz vardı, kabul ediyorum. Yeni kitabı çıkmıştı, *Anlık Hikâyeler*. Ama medyada tasfiye edilecekler, kalacaklar, araftakiler tartışmasını başlattığı için gazetecilik de girdi sohbetimize. Gazetesi *Zaman*'a "bir kere okunsa anlaşılacak" diyerek kefil olan Dumanlı'ya göre asıl

merkez medya kendine çekidüzen vermeli

Anlık Hikâyeler içinde insanların hem toplumsal hem bireysel sıkıntılarına yer vermişsiniz...

Bireyin toplumsal olandan aslında hiç kopmadığını, sürekli istese de istemese de bir parçası olduğunu düşünüyorum. Sonuçta hepimizin kaderini etkileyecek önemli hadiseler yaşanıyor, yaşanacak. Bu hikâyeleri yazarken de, küçük zaman dilimine geniş hadiseleri sığdırmaya çalışırken hep onu bir kenarda tuttum. Onun içinde ister istemez, darbelerden üstü kapalı, üstü açık bahsettiğim oldu. Toplum hayatını etkilemesi açısından futboldan bahsettiğim oldu. İnsanın yine kendi başına kalıp, hayatın, ölümün anlamı gibi her bir bireyin kendi kendine sorguladığı konulara girmiş oldum.

İlk hikâyenizi okurken sizin Yozgat'ta 16 yaşında tutuklanmanız aklıma geldi...

Aslında kendi izlerimin dışında da, benim kuşağımın hikâyelerine göndermeler yapmak istedim. Darbe öncesinin, duvara yazı yazma gibi kendi içinde çocuksuluk da barındıran hadiselerini yazmak istedim. 14 yaşında, 17 yaşında, 20 yaşında çocukların vatan kurtarma ya da vatani tehlikeden kurtarma psikolojisini özellikle işlemek istedim. 12 Eylül öncesini çok sıcak, sıcakına yaşamış bir insanım. Öğrenci olaylarını, iktidar değişimiyle bütün emniyet teşkilatının, bütün güvenlik sisteminin değişmesini, sağ iktidarken sağın, sol iktidarken solun kollanmasını, şehre dışarıdan insanların transfer edilmesini, karakola abone olan insanları tanıdım.

Siz sağ görüşlü bir insan olarak o dönemde neler yaşadınız?

12 Eylül olduğunda 16 yaşındaydım. 13 gün bir askerî kışlada bir grup arkadaşla kaldık. Darbeyi kimin yaptığını bilmiyorduk. İnsanın ilk aklına gelen soru, bizimkiler mi onlar mı? Sonra gördüm ki, onlara da, bize de işkence yapılıyor. Fark yok. İnsanın vahşi yüzünü gördüm. Sonuçta işkenceci ekip de yaşça çok farklı insanlar değildi. O zaman askerliğe gelmiş, yarın bir gün evine dönecek. Tutuklanmakla mahkemeye çıkmak arasında bir yıl geçti. O dönemde mahkemeler arasında yetki kavgası var. Dosyalarımız gidip gelirken biz bir yıl yattık. Sonra ilk davada salıverildim. Sonra da beraat ettim. Çünkü beni suçladıkları şey biraz farklıydı. "Eğitim masası şefliği" diye bir suçum vardı, "Eğitim masası şefliği ne demek?" diye sorguda sordum. Dediler ki, "Kitap okuyormuşsun, konferans veriyormuşsun, insanları biraraya toplayıp onları bilinçlendirecek konuşmalar yapıyormuşsun." Dedim "Bunların bir kısmını yapıyorum ama bunlar suç değil. Çoğu valilik tarafından izin alınmış faaliyetler. Bunun neresi suç?" Zaten ilk beraat eden de ben oldum davadan.

"Karıştır barıştır"ı yaşadınız mı?

Biz o kadarını yaşamadık ama çok yakın arkadaşlarım yaşadı. Döve döve barıştır. Birbirine sarılan, sarılmak zorunda bırakılan arkadaşlarım oldu. Aslında kavganın çok derin olmadığı, darbe yapılırken bitmesinden belli. Her gün 30-40 insanın öldüğü, kurtarılmış bölgelerin olduğu, evde aynı baba annenin çocuklarının birbirine düşman olduğu bir kavga bir gecede bitmez ki. Sonra baktık sağcılar solcular aynı şirkette çalıştılar, akraba oldular. Çoğu aynı halk kitlesinin çocuklarıydı, işçi çocuğu, memur çocuğuydular. Nasıl bir sınıfsal fark vardı ki, bu kadar derin bir sınıfsal kavga içinde olsun? Ama her iki taraf da birbirini hain görüyordu. Sonra bir baktılar ki ortada hain de yok. Sonra hep şöyle düşündüm, devlet çocuklarına bu kadar yapamaz, çocukları yaramazlık yapsa bile yapamaz. Amaç araç birbirine karışır.

O dönemde ne okurdunuz? Ahmet Hamdi Tanpınar mı, Nihal Atsız mı?

O dönemde en çok okuduğumuz kitap Necip Fazıl, Mehmet Akif, Yahya Kemal. Tabii ki Ömer Seyfettin, Tanpınar, Sait Faik. Batı klasiklerine yönelmem darbeden bir iki yıl öncedir. Dostoyevski benim için zirvesidir.

Peyami Safa'nın bunda çok etkisi olmuştur. Onun romancılığını çok severdim. O kadar hakkı yenmiş bir adam ki. Yıllar sonra her sene bir iki yazarın külliyyatına yeniden dönüyorum. Mesela geçen sene Kemal Tahir yılımdı. Kitaplarını yığdım, tek tek okudum. Ondan önceki sene Cemil Meriç. "25 sene önce ne anlamıştım, bugün okuduğumda ne kalıyor?" diye test yaptım. Külliyyat okuma işini çok faydalı gördüm kendim için.

Yazarlığı ideolojilerden de soymak gerek...

Tabii, kesinlikle. Bu Peyami Safa'ya yapılan haksızlık, biraz da Kemal Tahir'e yapılmıştır. Kurt Kanunu, komitacılığı anlatıyor, Kara Kemal'i anlatıyor, İzmir Suikastı'nı anlatıyor, bayıldım. Bugün Ergenekon'u, bir de o gözle okumak lazım. O dönemde Nâzım okumak çok hoş karşılanır bir şey değildi ve biz de onun etkisinde kaldık. Hiç okumadan Nâzım okumamaya karar verdiğimiz bir dönemdi.

Bir yanda edebiyat varken, nasıl gazeteciliğe bağlandınız, bir yanın naifliği, bir yanın kavgası gürültüsü...

İkisini de hayatın gerçeği olarak görüyorum. Kuşaklar boyu devam eden çatışma hattından bir türlü kurtulamıyoruz. Biraz coğrafyanın da burada etkisi var. Madem gerçek budur, bu gerçeği içselleştirerek yaşamak lazım. Devlet Kürt sorununu çözeyim diyor, kıyamet kopuyor, Alevi Çalıştayını yapalım diyor, kıyamet kopuyor, katsayıyı düzelteyim, azınlıkların haklarına bakalım diyor, kıyamet kopuyor. Neye elinizi atsanız kıyamet kopuyor. Ama sonuçta her bulanma bir durulmayı gerektiriyor. Zaman gazetesi çok değişiklikler yaşadı kendi içinde, kendini yenileye yenileye bugüne geldi. Bu değişiklikleri yine tırnak içinde söylüyorum "öbür taraf" yapsaydı, inanın yere göğe sığdırılmazdı. Mesela Cumhuriyet gazetesinin kendi içinde bir yenilik yapmasını ben çok arzu ederim. Elimden gelse yardımcı da olurum. Ama kıpırtı yok, yaprak kımıldamıyor. Pozisyonlar hiç değiştirilmiyor. 20 sene öncesiyle bugünün aynı olduğu düşünülüyor. Üstelik siz ne kadar değişseniz de, dar bir alana indirgenmek istiyorsunuz. Bunların da altında ezilmemek gerektiğini düşünüyorum. Toplumun bir vicdanı var. Hep şöyle tanımlıyorum, toplumun sezgisi bilgisinin önünde.

Mesela benim annem tüm Cumhuriyet mitinglerini izledi ve Zaman gazetesini eline alması düşünülemez. Ona Zaman'ı nasıl anlatırdınız?

Önyargıyı kırmak çok zor. Sadece bizim tek taraflı anlatmamız da yetmez. Cumhuriyet'teki insanların da bu konuda bir adım atması lazım. Bizim de Cumhuriyet'e bir adım atmamız lazım. Bu kindarlık, bu etten örülen duvarlar tek başına yıkabileceğimiz şeyler değil. İki sene önce kitap fuarına gittim, Mustafa Balbay kitaplarını imzalıyordu. Meslekttaşız, tanışıyoruz, geçerken tereddüdüm oldu. "Merhaba" demek, Cumhuriyet'in standına girmek demek. Girdim, başladık konuşmaya. Stanttaki herkes pür dikkat kesildi. Gencin biri "İnanamıyorum bu manzaraya" dedi. Şunu düşündüm, "Bu kadar mı düşmanız?" Ben Cumhuriyet gazetesini yıkabilecek güce sahip değilim, gerek de yok, o da benim buharlaşmamı bekleme lüksüne sahip değil. Türkiye'de insanlar ara ara düşman ilan edildi. Aleviler, sağcılar, solcular, laikler. Ya bunlarla barışacaksınız ya da bu insanları yok edeceksiniz. Tek çare var, bu hayatı beraber yaşayacağız. Annenize sadece şunu söylerim, "Bir kerecik al oku, bir kerecik."

Sizin bu önyargıda bir payınız olabilir mi?

Gazeteye özen gösterdiğimizi düşünüyorum. Tabii ki hatalarımız oluyor; anlatım hatalarımız oluyor, dil yanlışlarımız, üslup yanlışları oluyor. Sonuçta büyük bir bilgi havuzunun içindeyiz. Altı, yedi bin haber geliyor. Doğru haber seçemediğimiz, iyi düzeltemediğimiz oluyor. Karşıt görüşler mutlaka alınsın istiyoruz, onun eksik olduğu haberler oluyor. Ama çok samimiyetle, titizlenerek gazete yaptığımızı düşünüyorum. Eğer solcu olsaydık yere göğe sığdırılmazdık. Entelektüel kesimde erken kalkan mesafe almış. Şu anda sosyal değişim rüzgârı başka bir istikametten esiyor ve merkez medya bu rüzgârın toplumsal şifrelerini, değişim ve dönüşümünü çözemedi. Hiçbir topluluk egemen güç rahatsız diye buharlaşmaz. Sadece görünmez olur. Bu

saatten sonra Cumhuriyet'in çıkmazı da o. "Ben tek taraflı bu insanların beynini yıkarım, bilgi akışını kendi pencereden sağlarım" demek mümkün değil. Yeni gelen kitlenin içinde manevi değerlerin hâlâ yaşadığını görmek lazım.

Businessman havasına girersem biterim

Avrupa'da Türklerin hâlâ fesle dolaştığının düşünülmesine mi benziyor Zaman'a duyulan önyargı?

Doğru, iki yılda bir araştırma yaptırıyoruz. Hızla aşağıya doğru inen gazeteler ve gazete modelleri var. Türkiye'de toplumun bir vicdanı var. Belki bir anda fark etmiyor. Zaman'da çok mesafe aldığımızı, beş, on sene önceki halimize göre çok daha doğru anlaşıldığımızı düşünüyorum.

Taşraya hitap eden bir gazete gibi algılanıyorsunuz değil mi?

Evet, Hilmi Yavuz'un dokuz senedir yazdığını bilmeyen çok insan var. Selim İleri yazıyor, Şahin Alpay yazıyor, Turan Alkan yazıyor, Etyen Mahçupyan en az ayda bir kere yazı gönderen bir insan. Bejan Matur yazıyor.

Siz korkmadınız mı bu isimleri almaktan?

İşin doğrusu "Yaptığımız değişiklikler yanlış anlaşılırsa ne yaparız?" diye korktuk. Esas önemli olan okurların maksadımızı doğru anlaması. Benim Pazartesi Yazıları bu yüzden ortaya çıktı. Gazetenin kuruluşun 15. yılında 3 kasımda çok büyük değişiklikler yaptık mizanpajından, yazılarına kadar. Sonra düşündük, bunu izah etmek lazım. Sonra bunu birinin yazması gerektiğine karar verdik, ondan sonra Pazartesi Yazıları'na başladım. Önce yadırgandım, "İletişim Fakültesi'nde ders mi veriyorsun?" diye soranlar oldu ama hep okurumuzu ikna edelim diye düşündüm.

Zaman'da yayın yönetmeni olmak Hürriyet'te, Milliyet'te yayın yönetmeni olmaktan farklı olmalı. Sarı pantolon giymeseniz de çok şeyiniz dikkat çekiyor... "Namaz kılıyor musun?" diye soran oluyor mu mesela?

Yok öyle bir şeye rastlamadım ama söyle söyleyeyim Zaman'da yayın yönetmeni olmak daha zor. Çünkü şöyle bir dünya kurgulamıyorsun, "Ben yayın yönetmeniyim, kapımı kapatırım aryamı dinlerim." Toplum içinde olmak, çarşı pazara inmek zorundayım. İnsanların bizi bir üst zümre gibi görmemesi gerekiyor. Doğru olan da budur. Gazeteciler toplumun bir üst kesimi değildir. Topluma yukardan bakma hakkına sahip değildir. "Hayat standardım budur" deme lüksüm yok. Öyle yazılar okuyorum ki, yok efendim falan kulübe gittim de havyarı oydu da, yemeği buydu da. Böyle bir şeyi Zaman'ın Genel Yayın Yönetmeni'nin yapmaması gerekir. Küçümsenen şeyler var ya cemaat falan diye, bunlar halkın ta kendisi. Halk sizi kendine yakın görüyor, o yakınlık duygusunu hırpalamamak lazım. İyi yönetici olmak budur.

Sizin önünüze hiç beluga havyarı gelmedi mi, aklınızı çelen bir şey olmadı mı?

Yok vallahi, ben kendi kendime hep şu sözü verdim, "Öldüğümde arkamda bağlar, bahçeler, hanlar hamamlar olmamalı." Eğer düşüncenin bir namusu, şerefi varsa. Başkası piyasa gazetecisi yöneticisidir, çocuklarına yatlar katlar bırakabilir. Ama ben bizim gibi biraz tevekküle, düşünceye dayalı gazetelerin yöneticilerinin arkasında çocuklarına olsa olsa yazdığımız yazılar, yaptığımız işler kalabilir. Bir businessman havasına girdiğim an, bu meslekte de, hayatta da, düşündüğüm felsefede de bitiş noktasının geldiğini düşünürüm. Sonuçta bir şekilde insan, hayatı yaşayıp gidiyor. Ne kadar yaşarsanız yaşayın. İnsan ne kadar çok şeye sahipse o kadar korkak olur, benim hayat felsefem bu.

Milliyet değişmeden Vakit değişmez

Vakit gazetesi'nin hedef gösteren tavrı hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bu üslubu beğenmediğimi Vakit gazetesindeki arkadaşları küstürecek kadar net bir şekilde söyledim. Ama aynı şeyi Milliyet için niye söylemiyoruz? Çok yakın bir zamanda Ali Bulaç'ın resmini basıp, "İşte Ortaçağ kafası" diye yayınladılar. Diyelim ki Ali Bulaç yanlış bir şey söyledi, onun karşılığı bu mudur? Türk medyasında "Vakit gazetesi bunu yapıyor, başka kimse yapmıyor" diyemediğimiz bir üslup bozukluğu var. Hrant Dink'in öldürülmesinden başlayıp geriye dönüp Türk medyası çok ciddi bir nefis sorgulaması yapmaya mecburdur. Bir büyük gazetemiz "Sabiha Gökçen Ermeni" manşetini atmasaydı kim tanırdı Hrant'ı? O manşet üzerine Genelkurmay alalecele basın açıklaması yapmasaydı, ne olurdu? Onu namlunun önüne koyduk mu koymadık mı? Vakit küçük bir gazete olduğu için onun üzerine söyleye söyleye gidiyoruz ama merkez medya da bunu yapıyor. Türkiye'de bir sürü Vakit gazetesi var.

Elenecek gazeteciler eleştiriniz buradan mı kaynaklanıyor?

Bunları söyleyince "Sen kimsin ki bunları söylüyorsun" diyorlar, "Kişiselleştirmeyelim" diyorum ben de. Gelin üslubumuzu, gazetecilik mantığımızı sorgulayalım. Bu yazıdan sonra kıyameti kopardılar. Ne diyeyim? İsim vermiyorum. Yalan yazan tasfiye olacak, toplum tasfiye edecek diyorum. Toplum artık yalan istemiyor. Lakap takan gidecek. Kulp takan, iftira eden, manipüle eden, tekebbür eden kişi ayıklanacak.

İsim söylememeniz tartışmayı büyütüyor...

Ben "Sen bunu yapıyorsun" demiyorum. "Ben yaparsam ben de gideyim" diyorum. Bu saatten sonra insanlara "Göbeğini kaşydın, bidon kafalısın" diyemezsin. Bu açıdan bakınca Vakit gazetesini genel üslubun içinde görüyorum. Hiçbir yazar dünyanın hiçbir yerinde merkez medyada yer alırken, kalkıp "Bidon kafa" diyemez. Biri de kalkar sana "Tüp kafa" der. Böyle bir şey diyemezsin, böyle bir özgürlük yok. Olay buraya geldiği zaman kimse bir şey demiyor, dediğinizde sizi başka türlü lakaplarla suçluyorlar. Bu işin eleştirilmesine merkezden başlamak lazım. Çünkü pusula biraz onlara göre hareket ediyor. Burada aç beş derece değişirse, orada aç 40 derece değişir. Kenardaki bazı gazetelerin üslubu çok sert, biçimsiz olabilir ama önce merkezde kitle gazetesi olmaya karar vermiş gazetelerin değişmesi gerek. Yani, Milliyet gazetesi öyle başlık atamaz.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Karin Karakaşlı: "Sınırın açılması acıları hafifletir"

Ayça Örer 06.09.2009

"Açılım"ın dillere pelesenk olduğu bugünlerde, Ermeni açılımını _Agos kurucularından Karin Karakaşlı'ya sorduk. Gözleri Hrant Dink'i arayan Karakaşlı'ya göre, sınırın açılması umutların kırılmaması için son fırsat.

AYÇA ÖRER: Ermeni açılımı size ne düşündürüyor?

KARİN KARAKAŞLI: Ermeni ve Kürt sözcüklerinin yanına gelen ilk kelimenin sorun olması zaten çok düşündürücü. Anadolu'nun en kadim halklarından bahsediyoruz. Hepimiz birlikte olduğumuzda ülkenin adı Türkiye ve bu ülke de memleket oluyor. Bunda izlenen siyaset bu sorunu pekiştiriyor. Uzun yıllar Ermeni sorununun en büyük handikabı tabulaştırılmış olmasıydı. Yaşananlar Ermeni ailelerinin kendi hayat hikâyeleri

de olduğu için bu kuşaktan kuşağa intikal ederdi, orada kalırdı. Ermeniler de bunu özellikle çocuklar korku üretmesin diye, son derece temkinli bir dille geçmişin bir yaşanmışlığı olarak anlatırlardı. Ancak cumhuriyet dönemine gelindiğinde sadece 1915’le sınırlı kalınmadığını ispatlarcasına, tarihte bir takım kırılma noktaları devam etti. 1942 Varlık vergisi gibi. Bu sadece azınlıklardan haksızca talep edilmiş bir vergi olarak okunmamalı, azınlıklara “Bir dakika sen bu ülkenin vatandaşı değilsin” mesajı verdi. Büyük bir güven kaybı oldu, tüm sermaye el değiştirdi. Çok hoyrat ve acılı izler bıraktı. 1955’te 6-7 Eylül yaşandı, yine büyük bir korku hâkim oldu. Bunların da en ufak bir ödeşmesi olmadı. Zaten 1915’i bütün tabusuyla yaşayan Ermeni toplumu, Kıbrıs olayları ya da ASALA terör saldırıları olduğunda burada oluşan gergin ortamı ve basın o dönemde attığı manşetleri düşünerek, “Kapalı olursam kendimi koruyabilirim” diye düşündü ve çok kapalı bir cemaat olarak yaşamını sürdürdü.

Ermeniler de sanki bu ülkede unutuldular cumhuriyet tarihi boyunca...

Ermeni algısı da Türkiye’de daha ziyade nostaljik bir unsur olarak kullanıldı, Agop amca vardır, ne güzel topik yaparlar, ne güzel insanlardır, ondan sonra bir üç nokta gelir... Ama nereye kayboldular, nereye gitti bu insanlar, neden gittiler daha doğrusu? Madem bu kadar iyi ve mutluydular, ne oldular? Tam tersi kutupta da iç mihraktırlar, potansiyel haindirler, her an arkadan bıçaklayabilirler. Bu ortamın kırılması 1990’larda Kürtlerin kimlik talepleriyle oldu. Tuhaf bir şekilde iki halkın kaderi bir arada gider. O yüzden tek başına çözüldüğünde de bir anlam ifade etmiyor. Kürt hareketindeki bilinçle beraber Ermeni toplumunda da bir hareket oldu. Mıgırdiç Margosyan’ın kitapları çıkınca Diyarbakır’da sadece Kürtlerin değil, birçok yerleşik Ermeni’nin de olduğu anlaşıldı, o kitaplar bir belgesel kanıt olarak da okundu. Hemen akabinde o dönem yine Patrikhane üzerinden iftira kampanyaları gündemdeydi, o nedenle de doğrudan Türkçe olarak ve Ermeni toplumunun kendini bulması üzerine bir mutabaakat yaşandı, bu da Agos’un çıkış hikâyesidir. Bugün Anadolu’da okul kalmadığı için anadilini bilmeyen Ermenilerin dayanışması, o kimliğe sahip çıkmasını sağlamak ve devlet politikaları gereği azınlık vakıflarına yönelik tüm baskıları, ekonomik çöküşün ne anlama geldiğini kamuoyuna anlatmak, zaman içinde de Türkiye ve Ermenistan ilişkilerinin geliştirilmesini sağlamak gerekliydi. Türkiye ve Ermenistan dediğimiz topraklar da yine Anadolu’nun ürünü. Herhangi bir ülkeyle sınırın kapalı olması gibi bir şey değil. Aynı topraktan çıkmış halkın arasına devlet bazında sınır koyduğunuzda kişinin kendine küsmesi gibi bir durum yaratıyorsunuz. Neresinden ayırıp kime kiminle sınır koyuyorsunuz? O sınır politik anlamda değil, insani anlamda ciddi bir handikap yaratıyor. Agos’u Türkiye Ermenilerine mal ederken Hrant Dink’in vizyonu şuydu; “Ben Türkiyeliyim ve Ermeniyim, sorun olarak görülen her şeyin çözümü de benim, çünkü ben kimliğimde zaten bu ikisini bir araya getiriyorum.” Dolayısıyla Ermeni kimliği, dünyası içinde yeni bir modele talip olmaktı bu. Alabildiğine görünür olarak. Çözümün ta kendisi olma şansı vardı. Ben de aynı tornadan geldim ve dolayısıyla bu konu benim içinde son derece insani bir konu.

O halde, Agos’un bir misyonu Hrant Dink’siz tamamlanmış olacak.

Tabii ama bu bakış açısıyla, arkasında Türkiye toplumlarının tüm desteğiyle açılırsa. “İsviçre böyle istedi, Rusya şöyle bastırdı, İngiltere aracı oldu” diyerek değil. Bunlar reel politikanın gerçekleri olabilir. Biz bunun içinde nerede duruyoruz, bunun doğru olduğuna inanıyor muyuz? İnanıyorsak, bunun ardında sivil toplum olarak durmak çok önemli. Duruyorsak, işte o zaman bu misyon tam anlamıyla tamamlanır. O misyonun tamamlanması Türkiye’nin kendi içindeki bir süreci layıkıyla yerine getirmesidir. Biz bugün Hrant Dink’in öldürüldüğü bir Türkiye’den bahsediyoruz. Ben şimdi bambaşka, gürül gürül bir sevinç içinde olabilirdim. Ama şimdi hem ülkeye yapabileceğimiz en büyük iyilik, hem Hrant Dink cinayetini tüm vebaliyle yaşamakta olan ülke için bir nebze teselli olacak, hem acıların paylaşılmasını, kucaklaşmayı, birlikte ağlamayı sağlayacak.

Sizin çocukluğunuz ASALA'nın eylemlerine başladığı döneme denk geliyor değil mi?

Benim bahsettiğim hikâyelerden her birisi, Ermeni ailelerinin bir kuşağına denk gelir, bir gerçek budur. Varlık Vergisi dönemini annee yaşıyorsa, 6-7 Eylül anneye denk gelmiştir. Her kuşağa devredilen böyle bir miras var. Korkunun aktarıldığı bir süreçten bahsediyoruz. ASALA'nın saldırıları mesela benim ilkokul zamanına denk gelir. Hepimizi okul çıkışlarında aldıklarını, bir saldırı olsun ya da olmasın o korkunun sürdüğünü hatırlıyorum. Ermeni isminin sadece saldırı, sadece olumsuzlukla özdeşleşmesi söz konusuydu. Ailem "Biri senin ismin neden farklı diye sorarsa, önce Ermeniyim değil de, Hristiyanım de" derdi. Hristiyanlığın Ermeniliğin bir cümle öncesinde söylenmesi gibi tedbirler alınırdı. Ama ben doğrudan toplu bir acıya maruz kalmayan ilk kuşak olduğumuzu düşünürdüm. Agos süreci başlayınca orada Türk gençleri, Ermeni gençleri çok coşkuluyduk. Yeni bir dil bulduğumuzu, tarih içinden husumet çıkarmadan konuşabildiğimizi, bugünü paylaştığımızı, birbirimizi anlayabildiğimizi görmüştük. O çok heyecan verici bir süreçti. Çok çok umutluydu. Hrant'ın büyük motivasyonu vardı. Derken benim kuşağımın başına gelebileceğini düşünmediğim en korkunç şey oldu, Hrant Dink öldürüldü. O zaman "Hrant Dink öldürüldü, umudumuz öldürüldü" deme lüksümüz hiç yoktu. Bu gerçeğe birlikte, bunu da sırtlayıp devam etmemiz, o umudu inadına üretmek, sözü devam ettirmek ve onun hayatını şad edecek şekilde görmek için devam etmek gerekti.

Hrant Dink'in kaybı, sizden önce başka acılara tanıklık etmiş geçmiş kuşaklarda nasıl bir iz bıraktı?

Genç kuşaklar için çok büyük bir silkinmeydi. Yeniden bir kimlik bilinci oluştu, hem siyasi bilinç, hem etkinliklerle aktif hayata katılım arttı. Tüm bu acılardan gelip zaten temkinli olunmasını salık veren geçmiş kuşaklar içinse, maalesef biz demiştik demeye dilim varmıyor ama, korkunun tescili oldu. Onlar yine bu kapalılığın aslında kaçınılmaz olduğunu kendi dünyalarında yaşaya geldiler. Tıpkı Türk toplumunu derinden sarsması gibi Ermeni toplumunu da derininden sarstı. Şimdi de bu yaşanmışlığın yükü üzerinden konuşuyoruz. Hrant sağ olsaydı her programa koşuyor, o sürecin önünde bilfiil çalışıyor, insanları örgütlüyor olurdu. Ama onun öldürüldüğü bir Türkiye'den bakıyoruz. Tam da bu yüzden bu süreçlerin tavsamaması, desteklenmesi bir nevi vefa halini de alıyor. Reel politikanın bıraktığı boşlukları vicdanla doldurmak gerekiyor. Vicdansız barış olmaz, vicdansız sınır açılmaz.

Ermeni toplumunun dışlanması başlı başına devlete mal edilemez, sizce Türkler samimi mi?

19 Ocak'tan sonra en iyi olay Hrant için yüzbinlerin yürüdüğü 23 Ocak cenaze günüydü. Bu ülkede çok fazla faili meçhul cinayet olduğu için tabir-i caizse doygunculuk. Ama "Hepimiz Ermeniyiz" çok kocaman laftı. Bunda öyle büyük bir dayanışma vardı ki, ondan etkilenmemek mümkün değildi. Ondan sonraki süreçte o kadar umut kırıcı, büyük sakillikler oldu ki, bunun ne kadar planlanmış, arzulanmış bir cinayet olduğu görüldü. Orada da dehşette birleşildi.

Ermenileri Türklere nasıl anlatırsınız?

Bir kere başa dönerek anlatırım. Hep ismini söylediğinde "Nereden geldin?" denir ya, Ermeniler hep buradaydı, bir yerden gelmediler ama hep gitmek zorunda bırakıldılar. Tek bir Ermeni'yi insan olarak, Karin olarak görmek, Ermeniler denen, o tehlikeli "ler" takısını ortadan kaldırır. İnsanileşir. Doğallaşır. Günahları sevaplarıyla yaşanan sıradan bir şey olur. Tabii ki farklı, ama ne güzel farklı. Bunlar ne yapıyor, bayramlarını nasıl kutluyorlar, dinleri ne, dilleri ne, ne farklı sesler çıkarıyorlar. Bunları merak etmek insanları yakınlaştırır.

Hemşinceyle Ermenice arasında fark çok az

Anadolu'da Ermeni izlerini tanıyor musunuz?

Her şey çok unutulmuş, çok tahrip edilmiş. Ama gittiğinizde anlarsınız, taşın şeklinden, renginden. Ermenice yazı yazılmasına bile gerek yoktur, o kadar farklıdır ki. Bir de çok bir başına, çok kendi haline bırakılmıştır. O yalnızlıktan anlarsın. Enerji olarak oradadır o tarih. Van ve Kars'a bakmak hayatın İstanbul'da başlayıp bitmediğine dair çok büyük insani bir terbiyedir. Ondan sonra o doğa, o yapılar, oradaki o hava insanı silkeler kendine getirir. Farklı olanı da görmeyi sağlar. Hemşin'de konuşulan dilin Ermenice olduğunu ister kabul etsinler ister etmesinler, bir Hemşinliyle bir Ermeni bir araya geldiğinde on dakikadan sonra birbirleriyle konuşmaya başlayabilir. Aralarındaki fark Azeri Türkçesiyle, Anadolu Türkçesi'ndeki fark kadardır. Anadolu'da böyle tarihini kaybetmiş illerle dolu. Kars'tan öteye baktığınızda Ermenistan'a bir fersah yer var.

Ermeni kadınları Paskalyaları yıllarca gizli kutladı

Ermeni nüfusu Anadolu'da asimile oldu değil mi?

Evet, bazıları Kürtçe bilir. Zamanla Kürt aşiretleri arasında kalarak aslını unutmuş ya da sonradan döndürülebilmiş olanları var. Gizli gizli yaşıyorlar kültürlerini. Aslında hiçbir zaman kimliğin temel şeyleri unutulmuyor. Anadolu'da yıllarca bazı kadınlar yılın belli zamanında daha önce türüne rastlanmayan bir hamur işi yaparak insanlara dağıttılar. Ne insanlar bildi ne çöreği yediklerini, ne kadınlar söyledi bu çörekleri niye pişirdiklerini. Bu kadınlar 1915 yılında bir şekilde kurban olmaktan kurtulmuş Ermeni kadınlarıydı. Sonra anlaşıldı ki, aslında gizliden gizliye Paskalya kutluyorlar ve o bir paskalya çöreği. Çünkü doğasında var, yapmadığında kendinden eksiltiyor. Susmaktan hastalandılar. Onlar bilge konuma geldiler bir yerde. Son nefeslerine kendi özleri olan şeyi sürdürüp, bunu taşımakla beraber bu acının dengi olmayan, geri kalan tüm acıları da kapsar bilge figürlere dönüştüler. Çektikleri ızdırap bize o kadar çok şey öğretiyor ki. Bari onların hakkını böyle iade edelim. Çok şad edilecek ruh var. Ruhlar yaşayanlar kadar çok etrafta ve onlar da bu şifa sürecine, bu hakiki birleşmeye, kavuşmaya, sarılmaya muhtaç.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ahmet Turan Alkan: Trajedimiz solun Kemalist olması

Ayça Örer 20.09.2009

Ramazan sizin için bir ara vesilesi oldu... Bizim için "Hırka-i Şerif'in ziyaretine açılmadığı yıl...

Hırka-i Şerif'in ziyaretine açıldığını görmedik ama Ertuğrul Özkök'ün umreye gittiğini gördük. Şeytan taşlarken, şeytan "Sen de mi Ertuğrul" diye inlemiş diyorlar. Memurken, en büyük hayalim Ramazan'da yatmaktı. Bu sene bu fırsat elime geçti. Bir yere yetişme endişesi olmaksızın geçirdim Ramazan'ı. Pek fazla toplu iftar yemeklerine

gitmedim, çünkü samimi değil. Eş dost arasındaki iftarlar benim için daha samimi. Diğerleri hem şatafatlı, hem de işin içinde ihlas yok. Bunlar çevre genişletme yemekleri. İftar aynı zamanda bir ibadettir. Her ibadet gibi onun da samimi tarafı olmalı. Artık giderek hayır kuruluşlarının etkisiyle Ramazan ayının bu niteliği hatırlanıyor. Bu kuruluşlar kılcal damarlar gibi topluma yayıldılar. Mesela Sivas'ı biliyorum, orada her şey kayıt altında. Kimin ailevi durumu nedir, yoksulluk derecesi nedir, geçinmek için nelere ihtiyacı vardır? Orada Kimse Yok mu?, Deniz Feneri gibi iyi örgütlenmiş hayır kuruluşları önemli ve altı çizilmesi gereken sosyal hadiseler. Tabii mevzu büyük olunca kötü kokular da zaman zaman geliyor. Yine de Türkiye'de hayır faaliyetleri gayet iyi durumda.

Parasal faaliyetlerinin tartışılması bir yana, bu yardımlar özellikle Kemalist çevrelerde cemaat yapılarını yeniden biraraya getirdikleri gerekçesiyle sakıncalı bulunuyor. Devletin sosyal yükümlülüklerini de unutturdukları eleştirisi var...

Adına sağcılar mı, muhafazakârlar mı, köylüler mi diyelim, yönetimde görünmeyen unsurlar toplumsal hayatta görünür hale geldiler. Meslek sahibi olmaya, eskiye göre daha iyi eğitim görmeye başladılar. Toplumsal hayat içinde kendi teşkilatlarını yarattılar. İsterlerse politikayı da etkileyebildiklerini hatırladılar. "Ben artık yoksul değilim, bak veriyorum" dediler. Bürokratik iktidar rahatsız oldu. 27 Nisan'da dönüm noktası yaşandı, bu zamana kadar yazılı olmayan bir kural vardı; "Sağcılar siz iktidara gelirsiniz ama canımız sıkıldığı zaman yollarız, gerektiği zaman ideoloji üretme merkezlerinden atarız sizi." İlk defa demokrasinin ayakları yere değmeye başladı. Ama daha çok yol var, direniş görülecektir.

Türkiye'de tüm tarafların birbirlerini kabul etme noktasına gelmesi için iktidarı bölüşme olgunluğu da gerekli değil mi?

Bunun nasıl olabileceğini Batı toplumuna bakarak görebiliyoruz. Orada böyle bir olgunluk var. Bizim beklentimiz aynı zamanda dramımızı oluşturuyor, "Aaa video çıkmış alalım" der gibi demokrasi alıyoruz. Ama onun arkasındaki tarihsel sürece, sıkıntılara talip değiliz. "İktidarla görüşmeyi zül sayarım" diyen muhalefetimiz var. Ama bu algılamalar değişiyor. Devlet kavramının kutsal bir şey olmadığı, sosyal organizasyon olduğu anlaşılmaya başlandı. "Ordu Peygamber ocağı mıdır?", "Atatürkçülük tartışılmaz fikirler bütünü yahut doktrin midir?" bunlar tartışılıyor. Bunlar hayırhah gelişmeler.

Entelektüel insan tanımının yeniden tarif edildiği bir dönemden geçiyoruz. Siz de bir yazınızda entelektüelliğin "bale/caz/opera"dan ibaret olmadığını söylemiştiniz...

Bu noktada büyük mesafe aldı Türkiye. En görünür hali bugün gazetelerin genel görünüşündeki dengedir. Eskiden bu dağılım yüzde 95'e 5'ti. Şimdi neredeyse birbirini denkler hale geldi. Bunun verdiği rahatsızlık son derece açık. "Yandaş medya" diye bir kavram çıkardılar. Bunu hükümeti destekleyen gazeteler manasında kullanıyorlar. Biraz da "yalaka" manası yüklüyorlar. Bu "Eyvah basındaki sulta ortada yok" kaygısıdır. Bunlar biraz organik tepkiler. Çok hesaplı kitaplı tepkiler değil. Zekice değil, incelikten mahrum. "Anne oyuncağımı elimden alıyor" tepkisi. Biz genel olanı benimsemedik, muhalif duruşu benimsedik.

Solcular da muhalif duruşu benimsediler ve bu haliyle kültür sanat yaşamında daha etkinler. İki durum arasındaki fark ne?

Zaten problem oradan kaynaklanıyor. Biz hem solculara karşı muğber ve gönül kırgınlığı içindeyiz hem de Kemalistlere karşı. Aslında kime karşı muhalifsin, Kemalist ideoloji diye bir şey icat ederek devletin nimetlerini kullananlara. Bizim trajedimiz karşımıza sol kimliğinin çıkması. Bunlar kendi garipliklerini Kemalist çizgide

göstererek bir küçüklük kompleksi yarattılar. Türkiye’de sol toplumsal değerlere karşı çıktı, eleştirdi ve hatta aşağıladı. Dil devrimini desteklediler, Türkçeyi ve kendilerini tahrif ettiler. Osmanlı’yı kötüledi. Kimse dedesinden utanmak istemez. Daha dürüst bir tablo çiz. Bir de “Komünistlik, ar namus yok demektir” diye bir şey çıktı ve bu Türkiye’de solu bitirdi.

Bu söylenceyi sol üretmedi ama.

Elbette ama bu da sağın intikamıdır. Ama neticede sol kendisine etti, toplumsal dayanaklarını kesti. Toplumdan yana tavır almadı. Türk toplumunu görmezden geldi. Eğer solcular irrasyonel davranmasaydı 70’li yıllar yaşanmayacaktı. 70’lerde ümitsizliğe kapılarak silahlı mücadele yolunu seçtiler.

Bu ümitsizlik siyasi cinayetler gibi reel temellere dayanıyordu...

Ama baştan kendinizi böyle kötü bir şekilde tarif ederseniz toplumsal destek alamazsınız. Nitekim Deniz Gezmiş’i, Sinan Cemgil’i köylüler ihbar etti. Fabrikaya sığınsalar işçiler ihbar edecekti. Ben bunu solu itham etmek için söylemiyorum. Türkiye’de şimdi sosyal demokrat, bu değerlere saygı duymak gerektiğini fark etmiş yeni bir kuşak geliyor. Umarım bu anlayış CHP’yi, Kemalizm’i tasfiye eder.

Tabirimi mazur görün ama bu tarihin böyle yazılmasında hırsızın hiç mi kabahati yok?

Türkiye’de sol hareket siyasi planda yüzde 70, 80’le ifade edilirdi. Sol bunu çok eksik yaptı. Emekten haktan yana, adil toplum olmak gibi vurgularla kendisini ifade ederken toplumsal değerlere saygı gösterseydi şimdi yüzde 70, 80 olurdu. Sağ iktidarlar da kendilerini bu kadar rakipsiz hissetmeyebilirdi.

Çok yazar İstanbul’da yaşayıp emekliliğinde memleketine döner, sizde tersi oldu...

İstanbul’a geldim ama her an da gidebilirim, burada göçebe hayatı yaşıyoruz. Çocukların iş hayatına atılıp, benim gibi taşraya çakılıp kalmaması için. Ben Sivas’ta çok mutluydum da aynı ilaç çocuklara iyi gelmeyebilir. Cemil Meriç “Efendisinin ilaçlarını çalıp içen ahmak uşak” der ya, onun gibi.

Türkiye’de kültür sanat için tek bir nokta var, bu anlamda taşrasını unutmuş bir ülke burası.

Öteden beri böyledir, yeni bir şey değil. İstanbul Osmanlı medeniyetinin vitrinidir. Taşra bu vitrine devamlı insan gönderir. Değerleri İstanbul belirler. Mustafa Kemal Paşa bunu yıkmak için ciddiyetle çalıştı. Yedi sene İstanbul’a gelmedi. İstanbul gazetecilerin burnunu sürtmek için küçük problemlerden yararlandı, adamları mahkemelerde süründürdü. Ama o da İstanbul’un çekim alanı dışında kalamadı, neticede o da hepimiz gibi taşra çocuğuydu, Selanik’te mütevazı bir evde doğdu ve padişah yatağında öldü. İstanbul benim için öyle değil, her an terk edip gidebilir. Ya memleketime ya ondan daha sıkıcı bir yere. Ben sıkıcılığı severim, asudeliği severim. Sivas’tan aslında müşteki ayrıldım. Oradaki kasaba politikacılarından sıkıldım. Uzaklaşmak istedim. Bir günde karar verdim geldim. Becerebilirim hep öyle gitmek isterim, hayattan da, aileden de, çoluk çocuktan da...

Ermenilerle küslük Allah’ın gücüne gider

Ermeni açılımı hakkında ne düşünüyorsunuz?

Hükümeti canı gönülden destekliyorum, yandaş olduğumdan değil. Ermenilerle aramızı düzeltirsek, Ermenilerle Türklerin birbirini anlayacak hali olursa, bu çok değerli olur. Biz milliyetçiler Osmanlı deyip dururken bunun yüzde 25'inin Ermeni olduğunu hep unuturuz. Biz gelmeden önce Ermeniler de Rumlar da vardı. Bu insanlarla iyi geçinmek iyidir. Kalp kırmışsak onarmamız lazım. Bizim dinimiz en azından bayramlarda barışmayı emreder. Böyle gergin yaşarsan güdük kalırsın. Böyle milliyetçilik olmaz, ben zamanında yapmışımdır ama, şimdi karşı olduğum bir şey. Bu iş Allah'ın gönlüne güç gidecek iştir.

Aleviler 2 Temmuz'dakandırıldı

Doğup büyüdüğünüz, yıllarınızı geçirdiğiniz Sivas 2 Temmuz yüzünden sabıkalı bir şehir...

O konuda çok konuşabilirim ama konuşmak da istemem. Şunu söylemeliyim, bu benim tanıdığım Sivaslıların yapamayacağı kadar organize bir şey. Ben Sivas'tan yobaz çıkmaz demiyorum, çıkar, can sıkıcı adamlar çıkar. Ama bu adamların biraraya gelip organize olma kabiliyeti yoktur. Sivas'ta şirket kültürü çok zayıftır mesela. Organizasyon gerektiren işleri beceremezler. Bu hadisede Sivas'ın suçu, olanı fark edip, bu alçak namusları sokakta dımdızlak yalnız bırakacak kadar basiretli olmayışı.

Siz o gün neredeydiniz?

Kalabalığın arasındaydım. İşimden gelmiştim, olağanüstülük olduğunu fark ettim. Hükümet Meydanı'nda indim. Yarım saat kadar bir binanın ikinci katına çıktım, Madımak Oteli'ni seyrettim yanmasından altı saat önce. Dedim ki arkadaşlara, "Hemen gidelim, burada çok pis bir ortam var, fotoğrafımız falan çekilir, zan altında kalırız." Polis duruyor, adamlar Arif Sağ'ın arabasına taş atıyor. Olay mahallinin dışında gündelik hayat devam ediyordu. Saat sekiz sularında ablamın evinde oturuyorduk, yanında Numune Hastanesi vardı, bir iki ambulans geldi. Dayımla çıkıp bakalım dedik. Bu kadar uzun süre Sivaslıların polis otoritesine direnerek orada kalması benim tuhafıma gitti. Yangını görünce, oteldekileri çoktan çıkardıklarını düşündük. O rahatlık duygusuyla akşam namazını kıldık, eve gittik sonra. Eve giderken silah sesleri geldi. Oturduğumuz yere çömeldik. "Asker çapulcuları_ dağıtıyor" diye düşündük. Otuz küsur insanın öldüğünden gece 10'da haberimiz oldu. Şok dediğin şey budur. Bunu hak etmedi Sivas. Hakikaten dahli yoktu. Gerçek suçluların Susurluk kamyonu gibi bir olayla ortaya çıkacağını düşünüyorum. İkinci Ergenekon iddianamesinden bunu bekliyorum. Alevilere en büyük kazık burada atıldı. Aleviler uzun zaman bunun suçluların, Müslümanların yaptığını zannetti.

Şehirde bunun ağırlığı hâlâ hissediliyor mu?

Bu Sivas'ı lekeledi. Zaman zaman şaka mevzuu olarak, "Siz kızınca misafirlerinizi yakarsınız" dendi. Bundan ağır laf olur mu? Şehrin hiçbir yerinde hiçbir Alevi'ye karşı hiçbir şey yapılmadı. Şehrin haberi yoktu olan bitenden. Sivas'ın havasını ben bilirim. Alevi aleyhtarı bir şey yoktur. Sabah hatta "Arif Sağ'ın konseri var, bu Kızılbaş uşaklarını gidip seyretsek mi" diye düşündüm. Zaten böyle derin bir nefret olsa belli aralıklarla tekrar etmesi gerekir. Küçük küçük sürtüşmeler dahi olmaz. Komşundur "Merhaba" dersin, cenazesine gidersin. Bazen kız alıp verirsin, az da olsa. Alevilere zalimlikler de yapıldı, "Bunların kestiği yenmez, gusül abdesti almazlar, ahlaksız ilişkileri vardır" diye. Dedelerin sakalına katran yapıştırdılar, insanlar alışverişe geldiklerinde arkalarından çürük domatesle yumurta attılar. Ama bu olaylarda bu tortuların izi yok.

Biz sağcı entelektüellerin küçüklük kompleksi vardır

Türkiye’de sağcılar düşün hayatında yer alamayıp, son yıllarda daha görülür oldular. Bu sizde bir rövanş hissi yaratıyor mu?

Ben kendimi pek entelektüel olarak görmedim. “İstanbul’daki entelektüel muhitlere gireyim” diye bir beklentim olmadı. Peki bu durum bizde bir küçüklük kompleksine yol açtı mı? Evet açtı.

Zaten insan “Hadi şu çevrelere gireyim” deyince girebiliyor mu?

Giremiyor. Ben Ankara ve İstanbul’da çok az bulundum. Taşrada işimi yapmaya çalıştım. Dolayısıyla benim burada sağ entelektüellerle bir koltuk temasım olmadı. Ama ben hep şöyle bakarım, ben ölürsem cenazeme kim gelir, eşime “Bir ihtiyacın var mı” diye kim sorar? Benim için gerçek yakınlığın ölçüsü budur. Ben de o sınıfa mensubum, bizde böyle bir küçüklük kompleksi vardır. İlimizden herhangi birinin yazdığı şeyler, “bir kısım medya” diye dalga geçtiğimiz medyadan biri tarafından beğenilirse bunu çok önemseriz. Çünkü kendi yaptığın şeyden çok emin değilsin. Bu bizim Müslümanların Batılılardan biri Müslüman olunca sevinmelerine benzer. “Aaaa bak Cat Stevens Müslüman oldu, o bile Müslüman olduysa bildiği bir şey vardır” hesabı. Bu değerlerini başkasına doğrultmaktır. Bu cenahta böyle bir kanaat eprikliği vardır.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ergun Babahan: ‘Ergenekon basını özgürleştirdi’

Ayça Örer 04.10.2009

Türkiye’nin en büyük gazetelerinden *Sabah*’ın en zor yıllarında başında olan Ergun Babahan, şu sıra yoğun çalışma temposuna ara verdi. Şimdi yaşadıklarına uzaktan bakabilen Babahan’a göre, medya kabuk değiştirme arifesinde.

AYÇA ÖRER: Türkiye’de gazetecilik kabuk değiştiriyor mu?

ERGUN BABAHAH: Özellikle 2000 krizinin ardından birçok kurumda önemli değişiklikler yaşandı. Bankacılık sektörü tamamen sıfırlandı, yeniden bir yapısal dönüşümden geçti. Polis teşkilatı, askerî kurumlar arasındaki koordinasyon yeni bir biçime girdi. Bu değişimden nasibini almayan tek yer medya oldu. Türkiye’de medya yelpazesinde gereğinden fazla gazete, gereğinden fazla haber kanalı var. 1985’te Dinç Bilgin’in kurmuş olduğu *Sabah*’ın farklı versiyonlarını görüyoruz şu anda. *Sabah*’ın kurmuş olduğu sistem, farklı siyasi görüşlere yer veriyordu, kısa haberler vardı, mizanpajda rahattı. Sonuç olarak *Habertürk* birebir *Sabah*’ın küçültülmüş formatı. Bütün gazetelerde benzer haberler var aslında. Sadece yazarlar farklı oluyor. Biri tek sütun alıyor, biri içeri atıyor, biri kapakta kullanıyor. Tek seslilik var.

Farklı olanlar medya içinde de tecrit ediliyor...

Gazete ve televizyon sahiplerinin güçlerini kullanarak zenginleşme güdülerini öne çıkıktı. Özellikle çok partili koalisyonlar döneminde. Doğan Grubu medya gücüyle büyüdü. Çok tartışılan ve üzeri kapatılan vergi cezası bunun örneğiydi. Ha banka hortumlamışsınız, ha bir şirketi kamuya vergi yüküyle devretmişsiniz. Doğan Grubu'nun İş Bankası'yla ilişkileri, Dış Bank'ın alım süreci, Petrol Ofisi'nin alım süreci, Doğan'dan bağımsız görünen kimi gazetelerin Vakıfbank aleyhine haber yapması gazeteciliğin nasıl silah haline geldiğini gösterdi. O dönem Petrol Ofisi'nin tamamen Doğan Grubu'na geçmesinden önceki *Vatan* gazetesinin manşetlerine bakarsanız, görürsünüz. Tam şantaj, tehdit gazeteciliği. "Sen bana bu hisseyi devretmezsen, ben de bunu yaparım" demek. Bu, gazetecinin ruhunu öldürüyor. Bir de buna grubun çok büyümesi eklenince, kendine sahip olduğundan fazla bir güç atfetmeye başladı. Üniversitede kılık kıyafet düzenleyen yasayla ilgili tartışmalar, cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde ya da kapatma davasında yapılan yayınlar, hatta Ergenekon sürecinde tamamen Ergenekon'u koruyan, savcılar suçlayan yayınlar bunun tipik örnekleriydi. Medya asli görevlerini bırakıp başka işler yapınca duvara çarpıyor. *Sabah*'a da bu oldu, Tercüman'a da bu oldu, Simavi belki de o yüzden *Hürriyet*'i satmak zorunda kaldı. Bu Türkiye'de hep oluyordu ama ilk defa bu kadar ağır çoğunluklu bir siyasi iktidar var, gücünü doğal olarak kimseyle paylaşmak istemiyor ve medyaya da yerini göstermek istiyor. Bu sürecin sonunda Türkiye'de medyanın yapısal bir değişimden geçeceğine inanıyorum.

Cumhuriyet'in başından itibaren devlet/medya ilişkisi içiçe...

Dinç bey gazetecilerin yaşam standardını yükseltti. Ama bir süre sonra Doğan'la rekabetinde özellikle televizyon ve ölçsüz promosyon harcamaları döneminde rekabet edemez hale geldi. Yakın çevresinde "Doğan'ın bankası var, ondan bu kadar güçlü" laflarını duyunca o da bir banka alıp gücünü korumaya çalıştı. Doğan o bankacılık serüveninden akıllıca çıktı. Türkiye'de gazetecilik zengin olma aracı haline geldi. Onun sıkıntısını bugünlerde çekiyoruz. Bugünkü iktidarın da kendine düşmanca bakmayan bir medya oluşturma gayreti var.

Medya/iktidar arasında yaşanan gerginlik eleştiri düzeyinin artmasıyla iyice yükseldi...

İki şeyi ayırmak lazım. Sisteme muhalefetle, hükümete muhalefet arasında bugün kritik bir fark var. Hükümeti eleştirmek daha kolay, sistemi eleştirmek daha ağır olabiliyor. İsmail Beşikçi sistemi eleştiren bir öğretim görevlisiydi, ömrünün önemli bir bölümünü cezaevlerinde geçirdi. Aynı şekilde, *Taraf* çıkana kadar asker meselesi tabuydu. Eskiden Türkiye'de kişisel özgürlükler de, can güvenliği de tehlikedeydi.

Doğan Grubu ile AKP gerginliğinde iktidar da kimi zaman fütursuzlaştı.

Burası Türkiye. Bütün herkes Türkiyeliler kadar demokrat ya da anti-demokrat. Milli Görüş geleneğinden gelen, Erbakan'ın dışında kimsenin görüş belirtmediği bir kültür bu. Ama demokrat diye nitelendiren CHP'de dahi bu durum var. Türkiye'de siyasiler eleştiriden hoşlanmıyorlar. Eleştiriyle kişisel hakaret arasındaki ince çizgiye dikkat edilmesi gerekiyor. İki ucu pis bir değnek bu.

Doğan Medya'da en çok *Hürriyet*'e yansıdı bu savaş...

Laik kesimin sözcüsü oldu. Ama bunu sadece okuru tatmin etmek için yapmıyor, hükümeti zayıflatmak, kendi eski gücünü almak kaygısı da var. Türkiye'nin en büyük gazetesi olma iddiasındaki bir gazetenin yayın yönetmeni başbakanla, cumhurbaşkanıyla, hükümetin önde gelen isimleriyle biraraya gelip görüşemiyor, telefon açamıyor. Eskiden bir telefonda başbakanla konuşan, bütün kabineyi bir davette toplayan grup, şu anda yalnızlaşmış ve terkedilmiş durumda. Onun sancısı da var.

Bu terk edilme sürecinde izlediği politikalar etkin ama...

Tamamen. Bir insana eleştiride bulunmak ayrı bir şey, hasmane tavır içinde bulunmak ayrı. Bir insanın karısının kıyafetine karışmak, "içki kaldırsana" demek, yaşam biçimi empoze etmek rencide edici. Bugün medya grubu olarak ailenizle ilgili haber çıktığında hassas davranıyorsanız, başbakanın, cumhurbaşkanının kendi hakkında çıkan değerlendirmeleri kasıtlı yaptığını düşündüğü insanlara mesafe koyma hakkı vardır.

Hürriyet'in kitle gazetesi iddiası sürüyor mu?

Hürriyet'le *Sabah* arasında *Sabah*'ın geçirdiği bunca badireye rağmen bu kadar küçük bir tiraj farkı olması, fiyatını gönlünce ayarlayamaması gibi konularda sıkıntısı var. Ayrıca *Hürriyet* kendine dar bir alan seçti ve Türkiye'de yüzde 47 oy vermiş insanları yok saydı. Yüzde 47'yi yok sayıyorsunuz ve kitle olma gazetesi iddiasındasınız.

Milliyet'te de bir dönüşüm yaşanıyor şu anda...

Milliyet yaşlı. Onu ne kadar Zafer Mutlu, Tayfun Devecioğlu değiştirecek, kaygılarım var. *Vatan*'la aynı kitleye hitap ediyor. Laiklik kaygıları yüksek, küçük kent burjuvazisi. Karşılarında aynı tabana hitap etmese de benzer bir tabana hitap eden *Habertürk* var. Orada ciddi sıkıntılar yaşanacağı kesin. *Milliyet*'in bayii satışının çok çok altlarda olduğunu görebiliriz.

İzmir'in dinamiği daha yüksekti

Gazetecilikte İzmir ekolü var...

Mustafa Balbay, Fatih Çekirge, Şule Talu, Türeyir Köse, Yılmaz Özdil, İlker Sarier, Cevher Kantarcı, Oğuz Özerdem, Güngör Mengi... *Yeni Asır* çok rekabetçi bir gazeteydi. O zaman şartlarında kendi başına 150-200 bin tiraj gücü vardı. Gece 11-11 buçukta insanlar kuyruk olurdu yeni gazeteyi almak için. O şehirde büyümenin avantajları var, kadın erkek ilişkilerinden tutun da, hoşgörüyeye kadar. 12 Eylül öncesinde herkesin birbirini tabancayla vurduğu zamanlarda bile, İzmir daha hoşgörülüydü. İstanbul'da gazeteciliğin temposunun düşüklüğü şaşırtmıştı beni. İstanbul'da muhabirlerin kendi haber çıkartma çabası pek yok.

Doğan Medya'da yönetici de okur da olmak zor

Ergenekon davası medyaya nasıl yansdı?

Ergenekon davasının açıklanması bütün değerleri değiştirdi aslında. Artık bildiğimiz şeylerin perde arkasını çok net görüyoruz. Eskiden Danıştay saldırısı "irtica baskını" diye yorumlanırken, şimdi herhangi bir şey olduğunda, adresin kim olduğu, kimin yaptığı bilinecek. Orhan Pamuk dava başladığında beş korumayla geziyordu, şimdi daha özgürce yaşayabiliyor. Gazetecileri de özgürleştirdi Ergenekon.

Bazı gazeteciler bu konuda ketum olmayı seçtiler ama...

Ergenekon'un bir parçası olması anlamında değil ama kiminin yazarları Ergenekon'dan çıktı. O sürece, sanıklara sahip çıkarak bir dönemin borcu ödeniyor. Özellikle *Hürriyet* bu role soyundu. *Cumhuriyet*'in yönetim kadrosu bu olayda sanık. Yaptığı bir anlamda nefsi müdafaa, *Hürriyet*'inki daha değişik bir rol.

Şimdiye kadar küçümsenen *Zaman*, *Yeni Şafak* gibi gazeteler de rekabete girdiler...

En ilginç *Zaman*'ın durumu. 600 binlik bir tirajı var. Bazıları onun toplu alınan gazeteler olduğunu söylüyor. Kırmızıçizgileri fazla olan bir gazete. Darwin yazamazsınız, kadın resimleri göremezsiniz, içki reklamları almaz, içinde içki olan yemek tarifi kullanmaz. O konuda *Yeni Şafak* daha önde. Ama *Zaman*'ın renkli bir yazar kadrosu var. Forum sayfaları başarılı.

***Habertürk*?**

Habertürk'ün şu anda kamuyla çok işi var, patlattığı bir haberi olmadı. Pahalı bir ürün. Tahmin ediyorum 90-100 kuruş bir endüstriyel maliyeti var. Şu anda *Hürriyet* hariç bütün gazeteler promosyonla ayakta duruyorlar. *Hürriyet* bile Bekir Coşkun'un ayrılmasıyla promosyon arayışına girdi. *Habertürk* hem *Milliyet*'i, hem *Hürriyet*'i, hem *Vatan*'ı sıkıştırıyor açıkçası. *Sabah*'ın yerini alma iddiasıyla çıktı ama öbürlerini daha çok sıkıştırıyor.

Okur ne istediğini biliyor mu?

Türkiye'de gazete okuru var da gazete satın alma alışkanlığı yok. Bunu en çok uçaklarda görüyoruz. Eğer uçakta çok gazeteyle otursanız, çevrenizdeki herkes sizden gazete ister. İnsanlar bir 50 kuruş verip gazete almayı akıllarına getiremezler. Doğan gazetelerinin okuru olmak istemezdim bir de. Çünkü yöneticilerin de kafası karışık, okura da yansıyor bu karışıklık haliyle. Şu anda Doğan'da yönetici olmak da o gazeteleri alıp okumak da zor. Şimdi bakınca bir *Taraf* çıktı. *Star*, *Taraf* kadar uçmasa da iyi işler yapıyor, *Yeni Şafak* bazen iyi haberler sunuyor.

Gazeteciliği 28 Şubat'ta sorguladım

Türkiye'de medyada yönetici konumunda insan nasıl badireler atlatıyor?

Sabah'ın Etibank macerasına kadar olan dönem çok zordu. Etibank'tan sonra hükümetlerle iyi geçinme eğilimi ağır basmaya başladı. 28 Şubat süreci bayağı çatışmalıydı. Yine de 2000'deki krize kadar nispeten özgür bir ortam vardı. Ama 2000'den sonra gazeteye yabancı sermayenin girişiyle sıkıntı başladı. O açıdan bakınca en keyifli dönemimi TMSF altında geçirdiğimi söyleyebilirim. Hiç müdahale etmediler. İşimiz gazetenin sağ salım iyi bir fiyata satılması, hem Bilgin'in borçlarının, hem de kamu alacağının tahsil edilmesi idi. Çalık'ın yönetiminde belki de o gazeteleri yapamayabilirdik. "Darbeye hayır", "Meclisi de kapatın" gibi sert manşetler yaptık. Ahmet Ertürk ve arkadaşları ağızlarını açıp hiçbir şey demediler ama çok hoşnut kaldıklarını sanmıyorum. Onlara bir şey dendiye bile yansıtmadılar. Çok yorucu bir süreç oldu son yedi yıl benim için. *Sabah*'a 2002 ağustosunda geldiğimizde tirajı düşmüştü, reklam geliri düşmüştü, maaş ödenemez haldeydi, itibarı yoktu. O iki yıl tamamen gazetenin tirajını yükseltme, inandırıcılığı arttırma çabasıyla geçti. Sonuç itibarıyla 450-500 bin sınırında bir gazete oldu.

Dinç Bilgin'den TMSF'ye oradan Çalık'a geçerken insan kendini savrulmuş hissetmiyor mu?

Çok sancılı ve yorgun bir süreç. Zaten yayın yönetmenliğini bırakmamın temel sebepleri o yorgunluk, o yıpranmışlık. Açıkçası Çalık çok kibar bir insan. Dışarıdan bir işadamı olarak medyanın hassasiyetlerin farkında ve ilişkilerini belli bir düzeyde tutuyor. Çok büyük bir sıkıntı olmadı.

Çalık Grubu da iktidara yakın olmakla suçlanıyor..

Dünyanın her yerinde gazeteler tavırlarını net bir şekilde koyarlar. Kimse onlara yandaş ya yalaka demez. Ama bütün gazeteler iktidarın görüşünü paylaşırsa ülke zaten renksiz bir hale gelir. Şimdi iktidar yanlısı olmakla suçlanan yazarların hemen hepsi zaten öteden beri böyle yazan insanlar. Ak Parti üzerinden Türkiye'nin demokratik bir ülke olmasını savunuyorlar.

Mesleğe başladığınızda neyle karşı karşıya olduğunuzu biliyor muydunuz?

Ben İzmir'de *Yeni Asır*'da başladım. Daha kavgacı bir gazetecilik yapıyorduk. Ama 28 Şubat sonrası gazeteci olarak neyle karşı karşıya olduğumu daha çok düşündüm, sorguladım. Hep liberal çizgide olan bir gazetede iddik. Hiçbir zaman devleti, kurumlarını savunan bir çizgide olmadık. Askerle ilişkilerimiz hiç kanka düzeyinde olmadı, hep mesafeli oldu. Belki Dinç Bey başka bir gazetecilik anlayışından gelseydi bunlar olmazdı. 28 Şubat'a kadar, *Sabah* özgürlüklerden, demokrasiden yana olmuştur hep.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sibel Eraslan: "Biz de Cumhuriyet'in kızıyız"

Ayça Örer 11.10.2009

Yazar Sibel Eraslan'ın son kitabı *Çöl ve Deniz*, belki de Doğu'nun en mahrem ilişkilerinden Hz. Muhammet-Hz. Hatice aşkının perdesini aralıyor. Kitabı vesilesiyle buluştuğumuz Eraslan'la sohbet Asr-ı Saâdet'ten Cumhuriyet'e kadar uzandı...

H. Hatice'nin hayatından yola çıkarak Çöl ve Deniz'i yazdınız. Tepkiler nasıl?

Öncesinde, Hz. Fatma'yı, Hz. Meryem'i, Osmanlı Sarayında Kadın Sultanlar'ı yazmışım. Okuyucu iz sürüyor. Tarih içinde geride kalmış kadınların tekrardan gün yüzüne çıkıyor oluşu okuyucular üzerinde pozitif bir tesire yol açıyor.

H. Hatice'yi yazmak cesaret gerektiriyor. Tartışma yaratacak bir karakter...

Son peygamberin eşi olduğu için dikkat çekici. Peygamber Efendimiz'in özel hayatı. Genelde Doğu dili hürmetimiz bir dildir. Sadece peygamberine karşı değil, "mahremiyete dokunulmaz" hissiyatıyla mesafe koymuştur özel hayata. Hz. Hatice'yi hikâyeleştirmek benim için önemliydi, çünkü ben ilahiyatçı değilim, biyografik bir araştırma yapmıyorum ama on yıldır devam eden bir okuma sürecim var. Kutsallaştırılmış

kadınların hakikat bilgisinin çevresinde dolanmaya çalışıyorum, yine de biyografik bir dili tercih etmedim. Bu da Doğu'daki edebî geleneğin tezahürüdür. Zaten kıssaya müteakip bir algımız var. Hikâyeye bir kadın olarak da yakınlık duyuyorum.

Kutsal kadınları da erkekler yazdı bugüne kadar...

Dinler tarihini erkek kalemler yazagelmışler. Dünya tarihinde de bu böyle. 1995'ten sonra Avrupa'daki feministler kutsal kadınlara yönelik bir araştırmaya başladılar. Burada da bir tarih okuması, edebiyat çalışması var ama buna alternatif tarih denmesini doğru bulmuyorum. Alternatif, diğerini doğrular. Bu dilin kurucusu benim. Başka birisine yaslanarak ya da kıyaslanarak varlığımı sorun haline getirmeyi düşünmüyorum. 2003'te Kadın Oradaydı diye bir projede çalıştık, bizim uyanışımızın başlangıcıydı. 12 kutsal kadını 12 edebiyatçı yazdı. Edebiyata yaslanarak yazmaya çalıştık. Bunlar ya çok saygı duyularak edebî dilden uzaklaştırılmış kadınlardı ya da seküler siyasi baskılar neticesinde dışlanmıştı. Bir boşluk, bilinmezlik alanı vardı. Biz bunun böyle olmayacağını, çağın içinde edebî bir metne dönüştürülebileceğini söylüyorduk. Sonra ben bunu Osmanlı tarihini kadınlar üzerinden okumaya dönüştürdüm. Kadınlar uzun yıllar yazıya ulaşamamışlardır. Hz. Meryem'in yaşadığı dönemde kadınların okuması yazması suçtu. Hz. Hatice döneminde diri diri toprağa gömülüyordu kız çocukları. Bu tarihi yazarken kayıp halkayı var etmek için sanatçıya da büyük görev düşüyor. Sanat hayale, tasavvura dayalıdır. Siz sanatçı olarak yepyeni bir tarih de yazabilirsiniz. Bu tarihin hiç izleği, delili olmayabilir.

Hz. Hatice'yi nasıl yazdınız?

Bu performansı Hz. Peygamber üzerinde gösteremezsiniz. Hz. Peygamber son peygamberdir ve tanrısal söylem onunla birlikte hitama ermiştir, mühürlenmiştir. Sizin, ister edebiyatçı, ister tarihçi olun bunu eğip bükmeye hakkınız yoktur. Bu çok büyük bir otokontrol, vicdani kontrol getiriyor size. Ama benim de zaten yapmak istediğim peygamberin hayatıyla ilgili bir hikâyeleştirme değildi, Hz. Hatice'nin hikâyesi üzerinden daha çevresel görünen, daha uzak kılınmış kimliklerden bir hikâye kurma çabası. Her Müslüman, peygamber sevgisi konusunda fanatik olmak zorundadır. Bu konuda bir eğip bükme hali olamaz hiçbir Müslüman için.

Hz. Hatice nasıl bir kadın?

Çok güçlü, çok dirençli. Hayatı çok meşakkatli. Birinci eşi vefat etmiş, üç çocuğu var. Annesi, babası ölmüş, erkek kardeşleri savaşta ölmüş. Kıtık, işgal gören bir şehirde hayatını her seferinde yeniden kurmayı başarmış. Bugün bile bir kadının hem eşini kaybetmesi, hem boşanması büyük travmalardır. İşini kendi kendine kurması, kız çocuklarının diri diri gömüldüğü ataerkil bir toplumda saygın bir konuma erişmesi çok parlak bir başarı öyküsü olduğunu gösteriyor. Evinde önceki evliliğinden üç çocuğu var, Resulullah Efendimiz'le evliliğinden altı çocuğu oluyor, ikisi vefat ediyor, dört kızı kalıyor, bir de Hz. Ali, Hz. Zübeyir gibi yeğenler, Hz. Zeyd gibi evlatlıklar var. Ayrıca evde sürekli misafir var. O çocukların hepsiyle özel bir şekilde ilgileniyor. İlk vakıf Hz. Hatice'nin evi. Kırk yaşında evlenmiş Resulullah Efendimiz'le. Bizim için geç bir dönemdir, Hz. Hatice için hayatı yeniden kurma yaşı.

Aşk bu ilişkinin neresinde?

Hz. Muhammed'le Hz. Hatice arasında aşk olmasa meşk olmazdı. Bütün şehir sizin karşınızda ve eşiniz şimdiye kadar hiç kimsenin söylemediği bir şeyi söylüyor. Yeryüzünde son dini onaylayan ilk kişi bir kadındır. Hz. Hatice annemizin aşkı olmasa, ilk Müslümanlar nasıl çekip çevrilebilirlerdi? Onun kurduğu aşk dilinden doğan bir merhamet zemini var. Hz. Hatice'ninkisi zorla, erkeğe mahkûm olmakla gerçekleşmiş bir evlilik değil. "İsâbe

ehli" deniyor Hz. Hatice gibi olan kadınlara. Herhangi bir veliye ihtiyaç duymadan evlilik kararı alabilen kadın demek bu. Herhangi bir eksiklikle ilgili değildir Hz. Peygamberimiz ile olan evliliği. Aşk; kuran, toplayan, birleştiren, biraraya getirendir. Burada farklılaşmanın değil, tevhidin dilini görüyorum. Bu bizim gibi modern zamanların algılayabileceği şeyler değil. Benim için de böyle bir aşkı tahayyül etmek çok zor. Tabii ki tarihi kuran ve yazan insanlar da böyle insanlar. Ben Hz. Muhammed'le Hz. Hatice arasındaki aşkın Yusuf ile Züleyha arasındaki aşkla çok benzeştiğini gördüm. Sanki onların sonu iyiye çıkmış hikâyesi gibi.

Züleyha'nın aşka düşmesinde Yusuf'un cemalinin çok etkileyici oluşu da vardır ama. Fiziksel bir tutkuyu da içerir o aşk...

Sadece cinsel çekim demeyelim ama bu çekim dediğimiz şeyde keskin bir ayrım yok. Şu kısmı cinsel, şu kısmı tinsel ayrımı yapamıyorsun. Ama Peygamber Efendimiz'i anlatan bütün tarihler onun ne kadar güzel, ne kadar nazik insan olduğunu anlatır aynı zamanda. "Onu bir kere dinleyen bir daha meclisini bırakmaz" denir. Buna ne kadar tensel aşk demek doğru bilmiyorum ama Hz. Hatice eşini sefere gönderdiği zaman, onu damlara çıkıp bekliyor. Hatta gölgelik istemiyor başına, o güneşin altında yürüyor diye. Su içmiyor uzun süre. Bu aynı zamanda tensel bir özdeşimdir. Hz. Peygamberimizin mahrem hayatıyla ilgili bilgiler daha çok Medine hayatından gelmiştir. Çünkü Hz. Ayşe bilgi toplayıcılara yetişmiş bir annemizdir.

H. Muhammed ile Atatürk'ün güldüğünü unutturdular

H. Muhammed'in hayatına ilişkin bilgilere kendi hadislerinden de, dönemin yazıcılarından da ulaşıyor...

Taberî gibi bir tarihçi var. Sadece Sünni kaynaklara atıf yapmıyor, dönemin Arap mitolojisine, Caferi kaynaklara da gönderme yapıyor. Dediğiniz gibi, Hz. Muhammed'le ilgili bilgiler, diğer peygamberlere göre daha fazla sayıdadır. Çünkü son peygamberdir. Ama bize son peygamberin hayatı da bütün kaynaklarıyla öğretilmiyor. Son peygamberi sadece savaş peygamberi olarak görüyoruz. Hayatında sadece 33 gününün savaşla geçtiğini öğrendiğimde hayret ettim. Savaşlarla geçen bir hayatı olduğunu sanıyordum. Peki âlemlere rahmet olarak gönderilmiş bir peygamber niçin sadece savaşla, başındaki miğferle anlatılıyor? İdeolojik yasaklar var. Hz. Peygamber ile ilgili uzun süre bilgi verilmemiş topluma. Siyasal bir uzaklaştırmayı yaşamışız. Ama Resulullah'ın hayatında sadece direnişin dili yoktur, kültürel bir sürü ayrıntı vardır.

Atatürk'ün insani yanını bilmememiz gibi...

H. Muhammed'le Atatürk'e bakışımız çok benzerdir. Dikey uçuş olacak Hz. Muhammed'le Atatürk'ü kıyaslamak ama bir sergide dişlerine kadar gülen bir Atatürk resmi vardı ve beynim zonklamıştı. "Atatürk de gülebiliyor" diye düşünmüştüm. Biz babalarımızın gülümsediğini çok düşünemeyiz. Beni en ilgilendiren şeyler Resulullah Efendimiz'in espri yaptığı anlatılar. Bunlar bizde hayret uyandırıyor. Bu toplum olarak gülmenin, gülümsemenin çok kolay olmadığını gösteriyor. Hep hazır olda geçen bir hayatımız var ya. Gerçi Doğu'nun çok da gülümseyecek dönemleri olmamıştır. Büyük yıkımlar, felaketler, işgallerle uzun zamandır gülümsemeyi unutmuş coğrafyanın insanlarıyız.

Mesleğini yapamayan İslâmcı kadınlar yazar oldu

İslâm içinde kadının konumu tartışmalara yol açıyor...

Ateistler de aynı dertten mustarip. Bu dünyanın haliyle ilgili bir şey. Tabii şarkiyat, müzecilik dediğimiz şey Doğu'ya indirgemeci bir gözle baktığı için, Doğu'nun kadına ikinci sınıf baktığına dair bilgi pompalamıştır. Bu sadece Doğu'nun meselesi değil. Modern çağda da var. Kadının statü kaybetmesinin Doğu'dan, dinlerden kaynaklandığını düşünmüyorum. Tam tersine bir erk mücadelesi. Ben Hz. Hatice'nin kadına verilen değeri gösterdiğini düşünüyorum. Bize aşkı, sevgiyi, bu dili öğreten ilk kişi Hz. Hatice'dir, öğretmenimizdir. Hz. Peygamber'in yaşadığı çağda bu böyle değildi. İnsanlar cinsleri üzerinden herhangi bir sınıflamaya tâbi tutulmuyordu. Mescitte kadınlar da erkekler de vardı, onun hayatının her alanında kadınlar ve erkekler biraradaydı. Devrimci bir hareket olmasının ardında bu vardı. İslâm ayrı bir şey, İslamın siyasal elit tarafından uygulanması farklı bir şey. İran'da böyle örtüsüyle, çarşafıyla, çadoruyla her şey olabilir kadın. Türkiye'de sizi başörtülü olarak kendi kamusal alanında görmek istemiyor. Erkek egemen siyaset kadını değiştirebilir bir meta olarak görüyor.

Afganistan'da burka giymeyen kadınlar sokağa çıkamıyor ama...

Bence çok kadın giysisi. Erkekler giymiyor. Bizim bilmediğimiz bir giysi ama o yörenin giysisi. Siz nasıl görüyorsunuz?

Ben kıyafetin şeklinden ziyade kamusal alana yönelik kısıtlamasını görüyorum. Nerede kırılıyor İslam tarihinde kadının görünür olmaktan çıkması?

Saltanatla birlikte diyebilirim. Kadınların mescitten uzaklaştırılmasıyla başlayıp kadınların görünür alanda daha az olmasıyla devam eden ve giderek kurallaşan bir pratik. Tersine kırılmaysa baştan beri vardı Ehlibeyt yolunu takip edenlerde. Şii pratiği kadını daha önceleyen muhalif söylemdir. Osmanlı pratiğini de önemsiyorum. Osmanlı Asya'daki İslam pratiklerinden daha farklı, daha müsamahakâr, kadının nefes aldığı bir alan.

İslam bu yüzyıla uyarlanabildi mi?

İnsanlık her yeni çıkan olayla, yaşadığı her deneyimle kültürel belleğine yeni şeyler eklemek üzere çaba sarf ediyor. Hukuk üretmemek bizim çıkmazlıklarımızdan biri. Çağın içinde Müslüman olarak sorunlarla karşı karşıyayım. Mesela kredi kartı yoktu o dönemde, holdingler yoktu. Kapanan bir içtihat kapısından söz ediliyor. Yeni şeyler üretilmiyor, onlara dayanılarak bugünkü sorunlar çözülmeye çalışılıyor. İslam hukukuyla ilgili yeni bir çalışma yok.

Başbakan Erdoğan konuşurken hem Batı'dan hem Doğu'dan aldı referanslarını...

Bir vitrayın kırılması gibi her parçamız bir yana dağıldı. Siyasi yasakları aştığımız oranda çeşitliliğe ulaşabileceğiz. Siyasi sansür bir sanatçının önünde en büyük engel. Ama siyasal sansürü, popüler sansürü, medyatik sansürü göğüslememiz gerekiyor. '80 sonrası süreçte başörtü sıkıntısı nedeniyle yazı, bizim için çıkar yol haline geldi. Mesela Cihan Aktaş mimardır, Yıldız Ramazanoğlu eczacıdır, Sibel Eraslan hukukçudur. Bunlar kendi mesleklerini yapamadıkları için yazdılar. Başka bir şey yapamadığı için yazıyor dindar kadın yazarlar. Önümüzdeki 10 yılda bir entelektüel patlama bekliyorum, başörtüsü yasağı yüzünden o kadar çok kız dışarıdan musiki, ebru, hat eğitimi almaya başladı ki...

"Cumhuriyet kadınları" söylemi, İslâmî yaşamı seçen entelektüel kadınları dışlıyor ama...

Bizi dışlayanlar şunu bilsin, biz uzaydan gelmedik, biz de Cumhuriyet'in kızlarıyız. Cumhuriyet'in okullarından yetiştik. Bunu övünç olarak söylemiyorum, kader olarak söylüyorum. Karnına havan mermisi patlayarak ölen Ceylan ne kadar Cumhuriyet kızıysa ben de o kadar Cumhuriyet kızıyım. Eğitimli kızların başörtüsü hareketini başlatmış olması büyük hayal kırıklığıdır. Onların öykülerini tekrar etmiyor oluşumuz şaşırtıyor ama herkes Türkan Saylan'ın hayatını tekrar etmek zorunda değil. İdealist bir doktorun cüzamla uğraşması çok heyecan verici ama aynı kadının cüzamlılar için yaptığı hareket başka alanda sosyal cüzamı yaratıyor. Cumhuriyet aydınlarının dedikleriyle yaptıkları, inandıklarıyla uyguladıkları tamamen farklı, üslupsuzlar.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sema Kaygusuz: "Burası kırık aynalar ülkesi"

Ayça Örer 18.10.2009

Dersim sürgünü babaannesinin izini, yarattığı Bese karakteriyle süren Sema Kaygusuz, hatırlamak isteyen torunlardan. "Oğullar babalarının yaşadığını unutmak ister, torunlar hatırlamak" sözü Türkiye'nin açılım çabasını özetler gibi. Kaygusuz'la, insanı hüznü bir serüvene çıkaran *Yüzünde Bir Yer*'in kahramanları Dersim'i, Hızır'ı, inciri konuştuk...

Son kitabınız *Yüzünde Bir Yer* Hızır'dan, incir ağacına, oradan Dersim Sürgünleri'ne kadar uzanıyor. Bu hikâye nasıl ortaya çıktı?

Hızır'dan çıktı. Hızır üzerine çalışmaya başladım. Okumalar sırasında o kadar ilginç şeyler öğrendim ki, bu figürün dünyanın yarısını kaplayan, ta Sümerlerden gelen bir figür olduğunu fark ettim. Ansızın ortaya çıkabiliyor, çok zor zamanlarda el veriyor, büyük trajedilerde teselli ediyor, olan biten her şeyin bir nedenselliği olduğunu anlatıyor ve insanın kaderle kurduğu ilişkiyi de etkiliyordu. Sonra bunun üzerine çalışırken, niçin Hızır'la ilgilendiğimi merak ettim, kendime bunu sordum. Roman yazarken insan bir öz yıkım sürecinden geçiyor ister istemez. Niçin Sema'nın Hızır'la ilgilendiğini merak ettim ve birden babaannemin "Ya Hızır" diye dua ettiğini, Hızır için helvalar kavurduğunu, sadece perşembe günü Hızır için bir oruç tuttuğunu hatırladım.

Bildiğimiz oruç gibi bir oruç mu bu?

Değil. Orucu sadece bitkisel şeyler yiyerek açardı. Nefsi sınama ve terbiye etmekle ilgili bir oruçtu o. Tokluğu da nefse dahil ederdi. Yoksul bir sofraya kurardı kendisine. Bu orucu Hızır'a dua ederek açardı. Babaannemi yılda 10-15 gün görüyordum. Onun bende yer etmesinin nedeni onu çok az tanıyor olmam zaten. Hiç babaannemle beraber yaşamadım. Sadece yaz tatillerinde ailecek memlekete giderdik. Annemin ailesi Selanikli ve varlıklı bir aileydi. Babaannem Dersim sürgünüydü. Alevi kökenli bir aile olduğu için bunlar ortalık yerde konuşulacak konular değildi. 80'den yeni çıkmış, çok ciddi bir Alevi-Sünni çatışması var, dolayısıyla konuşulmazdı bu konular.

Alevi olduğunuzu ne zaman öğrendiniz?

Orta sonda aile içinde konuşulurken fark ettim. Bizim aile etnisite konusunda politika geliştiren bir aile değildi ki. Hiç değeri yoktu böyle şeylerin. Babam subaydı benim, askeriyein içindeydik. Alevi olduğumuzu öğrendiğimizde en yakın arkadaşşıma söyledim bunu, "Biliyor musun, ben sizin eve gelmeyeceğim bir daha" dedi. Ben dışlanmanın ne olduğunu o an gördüm, o an tattım. Yeryüzünde bir yere üfürölmek gibi. Ama *Yüzünde Bir Yer* bu saiklerden yola çıkmış bir kitap değil, bunlardan bahsetmek bana mızımızlanmak gibi geliyor.

Hikâyeniz bende ironik bir tat bıraktı. Dersim sürgünü annenin, subay oğlu, yıkılan Osmanlı'yla beraber Selanik'ten gelen ailenin kızıyla evlenir... Tam Türkiye hikâyesi...

Türkiye her şeyin birbirine kırık aynalarla yansıdığı, her şeyin birbirini örttüğü bir yer. Her nesil bir diğer neslin yaşadıklarını örtüyor. Süreklilik ve tutarlılık üzerinden değil, değişim üzerinden şekilleniyor burada kültür.

Kitapta Dersim'de yaşanan dinî-kültürel hayatın izleri de var...

Babaannem çok inançlı bir kadındı. Hayatı sürekli ritüelleri tekrarlayarak geçti. Dersim'de insanlar doğaya hükmedemiyor. İnsan doğaya egemen değil, dağların arasında çığ düşüyor, sarp kayalar, uzun kışlar. Oradaki insan yaşamıyla oadaki yaşamı bir midir? Oradaki mistisizmle Ege'deki mistisizm farklı doğal olarak...

Ra-Hak inancı üzerine çalıştım birazcık. Kitaplar okuduğumda, hâlâ Şamanist çağdan kalma ritüellerle, İslâmın Alevilik kolunun ebru gibi birbirine aktığını ve kendine özgü bir kültürün ortaya çıktığını gördüm. Bu kültürü Anadolu Aleviliği'yle bir tutmak da başka bir asimilasyon. Dersim'de Kafkaslardan gelen halklar var, Ermeniler var, Türkmenler var, Kürtler var. Kültürü ütülediğin zaman ortaya "Kızılbaş Aleviler" diye bir şey ortaya çıkıyor. Bence bu da bir örtme biçimi.

Sizin bildiğiniz Dersim nasıl?

Göç veren ama göç almayan, sürgün veren ama almayan bir yer aslında. Dersim vicdan yarası gibi bir yer. Bu yerin tamamen kendine özgü, tek bir cümleyle özetlenemeyecek bir kültürü var. Nasıl ki Antakya'nın, Orta Anadolu'nun, Mardin'in varsa... Orası çok değişik, herkesten farklı. Benim kişisel okumalarımdan anladığım kadarıyla orada doğa tanrıci bir anlayış var. Taşa, güneşe, suya şükrediyor, bütün bunları kendi bünyesinde ilahî birliğe kavuşturan Allah'a da şükrediyor. Allah'ın yeryüzündeki izdüşümü de gelip ansızın izini bırakan Hızır.

İncir ağacı da romanın bir diğer karakteri, neden?

İncir çok dişil anlamlar yüklenen bir ağaç. Romandaki kadınların eli bir şekilde incire değiyor. İncirin bir de kendi yaman dünyasına baktığımızda başına buyruk. Toprak altından devam ediyor, olmadık yerlerde karşımıza çıkıyor. Virane yerlerde ocakların içinden çıkar. "Ocağıma incir ağacı diktin" lafı buradan gelir. Bizim orada bir manav var, "Abla biz rüyamızda incir görürsek, kötü haber alacağımızı düşünüyoruz" dedi. Rüyada çıplak kadın görmek de kötü habere denk geliyor. Hep dişil anlamlar yüklenmiş. O yüzden aynı, kadına bakıldığı gibi bakılmış. Belirsiz, gizemli ama ele geçirilebilecek kadar yakınıımızda. Hem şifa veriyor hem zehir. Adem'le Havva elma yiyor, incir dalıyla örtünüyorlar. Ama hiçbir ikonada meyvesini görmüyoruz. Eskiden kadınlar kürtaj olmak için incir sapı kullanıyorlar. Kitabı üçlü bir sarmal şekilde düşündüm. İnsanların yanlış anlamasını istemem, bu sadece Dersim sürgününü anlatan bir kitap değil.

İster istemez dikkati sürgünler çekiyor, bu konu henüz konuşulmaya başlandı...

Bu trajedinin türlü türlü alınacak yönleri var. Şimdi Nezahat Gündoğan, Dersim’de evlatlık verilen kızların hikâyesini belgesel yapıyor. Ben kendime karşı açık olmak istedim. Kendi bildiğim anlayabildiğim yönünden girdim. Bu kitap politik roman olarak değerlendirilemez. Politik tezler yok çünkü içerisinde. Ama baştan sona ideolojik bir söylemi var. Unutmak ne demek, suçluluk ne demek, saklanmanın bir insan üzerinde bıraktığı etki. İnsanın insana ettikleri karşısında içe kapanma. Hafızasızlık... Bütün bunlar açısından ideolojik bir söylemi var. Bak ben sana mesela *Yüzünde Bir Yer*’in nasıl yazıldığını anlatıyorum. Bir hikâyeyi ister katliamdan, ister utançtan tutarım. Ama biz tarihi, romanlardan öğrenmeye çalışıyoruz. Roman sanatının asli değerlerini yok sayıyoruz. Yazarlar siyasi aktör haline geliyor.

Dersim sürgününün konuşulma vakti geldi

Babaannenizin de kitaptaki Bese gibi sığınağı Hızır sanki...

Hızır’ın hikâyesinden babaanneme bağlandım, sonra babaannemin bana anlattığı Hızır masallarına gittim. Babaannem bana hayatla ilgili her şeyi anlattı; bir tütün yaprağının nasıl basılacağından tut, buğday nasıl derlenir, incir ağacının huyu suyu nedir, cinler, periler nedir? Göğsündeki bütün bilgiyi her fırsatta bana aktardı. Ama hiçbir zaman Dersim’den söz etmedi... Nasıl Samsun’a geldi, kaç kardeşi vardı, annesini, babasını nasıl kaybetti, babası kimdi, adları neydi? Ölüm, salgınlar, hastalıklar... Hiç konuşmadı. Sonra onu kaybettik. Bu noktadan sonra psikanaliz okumalarım başladı. Bir insan niye susar? Bir insan neyi susar? Bütün bu olaylar olduğunda altı yaşındaymış. Sonra onun, aslında Hızır’la örtündüğünü fark ettim. Ondan esinlenerek bir Bese karakteri yarattım. Bese benim babaannem değil, babaannemden ulaştığım bir karakter. O hayatta ve ayakta kalmak için bir maneviyat biçmiş kendisine. Fakat bu maneviyat bir ötekine geçmeyebilir. Çünkü aslında inanışlar kişinin kendi özgün ve özerk gerçekliğidir. Kendi ruh sağlığının bir parçasıdır. Bunlar devasa büyük öğretiler haline getirildiğinde alan kaybediyor.

Şiirsel gerçekliği yitirmiş oluyor. Babaannem Hızır’ı konuşarak susuyor. Tümüyle sessizliğe kapanmıyor. Tümüyle sessizlik daha korkunç bir şey. 2007’de bir adam öldü, *Gündem* gazetesinde çıktı bu adamın hikâyesi. 112 yaşında öldü, adamın ismi Abdullah Çiftçi, Urfalı. Dersim olaylarında asker. 69 yıl sonra çocuklarına orada neler olduğunu anlatıyor. Kurşunu atan tarafta bir Kürt. Bunu söyledikten bir hafta sonra ölüyor. Susmanın bir de böyle bir çeşidi var. Bese suskunluğunu zırla örtüyor. Bir maneviyat biçiyor.

Babaanneniz bir daha Dersim’e gitti mi?

Hayır, hiçbir zaman dönmüyor. Ben de hiç Dersim’e gitmedim. Babam Tunceli doğumlu olsaydı zaten asker olamazdı. Çarşamba’nın bir köyüne yerleştiriliyorlar, oradan Samsun’a geliyorlar gizlice. Ailesine ne olduğunu hiç bilmiyoruz. Ben o yüzden böyle bir roman yazdım. Kesif, taş gibi bir suskunluk... Bir Yahudi atasözü vardır, “Oğullar babalarının yaşadığını unutmak ister, torunlar hatırlamak...” Oradaki susmak psikolojik. Biz hatırlamak isteyen zürriyetiz. Üçüncü kuşaktan sonra başlar böyle şeyler.

Babaannenizin Dersim sürgünü olduğunu nasıl öğrendiniz?

Bir gün bir akrabanın konuşmasından duydum. Kulağıma Dersim, sürgün, katliam meselesi çalındı. Henüz küçüktüm o zaman. Ben sonra kayıtlarda rastlamadım Çarşamba’ya sürülenlere. Ama Türkiye’nin her yerine

sürülmüşler. Normal kayıtlarda birer aile olarak birbirlerinden kopararak gönderildiği yazılıyor. Daha çok hikâyeler duyacağız böyle. Üçüncü kuşağın konuşmaya başlaması nedensel. Zamanı geldi çünkü. Hepimiz sadece kendimize değil, zamana da aidiz.

“Entel” deyip sanatı alay konusu yaptılar

Anlattıklarınızda susmanın ağırlığını taşıyan insanlar var...

Ağırlık çökecek tabii. Bunu konuşabilmek gerek. Hele ki bazı açıklamalar yapılıyor, “Dersim halkı o kadar iyicil, o kadar merhametlidir ki, kendisine saldıran askerleri iyileştirip geri gönderirler” diye. Mesela bu bastırma cümlesi. Bir halkı övmek de, yermek de doğru bir söylem değil. Bir halkın iyi bir nitelikten dolayı övülmesi ya da yerilmesi ırkçı bir söylemdir. “Dersim halkı” diye genel bir cümle kurulamaz. Recep Tayyip Erdoğan’ın Yahudileri övmesi mesela. Bu övgünün içinde haset var. Dolayısıyla bunun ağırlığını kabul edip konuşacağız. Gazi olaylarını, Maraş katliamını... Kimdi postacı kıyafetlerini giyip insanların evine işaret düşenler? Simgesel olarak suçlulara da ihtiyacımız var. Nürnberg Mahkemesi’nde belirli sembol kişiler cezalandırıldı ve biz soykırımın ne kadar korkunç bir şey olduğunu bu insanlar üzerinden öğrendik. Bunların birey birey toplumsal hafızaya geçmesi gerekiyor. Türkçenin düşünsel bir dil haline gelmesi gerekiyor. Fiillere yaslanan bir dil. Kavram üretmekte zorlanıyor herkes. Bu kadar büyük bir sözcük dağarcığı olan bir dili hâlâ düşün dili haline getiremiyoruz. 1980’den önce okumuş yazmış insanlar sürüldüler, işkence gördüler, tutuklandılar, evlerine kapandılar. Sonra n’oldu? “Entel” diye bir karakter ortaya çıktı. Alay konusu oldu okumuş yazmış insanlar. Dolayısıyla bizim bu entel sözcüğünden kurtulup, her şeyi biraz da müzikle, sanatla düşünmemiz gerekiyor. Bizim yarı cahil yarı aydın bakış açısıyla daha ne kadar gideriz bilmiyorum.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Zeki Demirkubuz: ‘Kendimi koyduğum yer inançsızlık’

Ayça Örer 25.10.2009

Altın Portakal Film Festivali’nden yeni döndünüz... Nasıldı bu sene?

Bu sene iki günlüğüne gittim, şöyle ya da böyle diyebileceğim bir izlenim edinmedim o yüzden. Filmi izlemeye gittim. İlk defa sinemada insanlarla birlikte izledik. O konuda bile fazla izlenim edinemedim, çünkü festivaller belirli yerler oldukları için, festivale gelen, filmi izleyen hemen herkesin bir rolü var, –sinemacı, eleştirmen- öyle çok da basit ve olması gereken yerden bakılamıyor. Bir sinemacı bir sinemacının çalışmasına, bir eleştirmen ertesi gün yazacağı filme ya da bir sinema okulu öğrencisi beğendiği ve beklediği bir yönetmenin filmine bakıyor. Doğal olarak zorlanıyorlar. O yüzden “Tam bir izlenim edindim” diyemem. Festivaller giderek ideolojik bir çerçeveye oturmaya başladılar. Bir festivalin yapılma nedeni filmlerdir, festivalin kendisi artık başlı başına bir amaç. Filmlere, gelen konuklar da buna hizmet eden araçlar haline gelmeye başladı. Böyle bir gözlemim var. Genel olarak festival seven biri değilimdir, çok fazla da ilgilendiğimi söyleyemem.

Bu yıl festivalde politik konulara değinen filmler dikkat çekti...

Antalya ya da diğer festivallerde ve yurt dışında genel olarak sinema, sırtını bir ideolojik düşünceye ya da filmlerin çekildiği ülkelerin reel politiklerine dayamaya başladı. Sinemanın başlangıcındaki, 50'li, 60'lı, 70'li yıllardaki sanatsal, sorgulayıcı arayış, ifade bulma çabası hemen hemen yok oldu. Cannes Film Festivali'ne de baktığınız zaman, Avrupa'daki en basit festivallere de baktığınız zaman, Türkiye'deki film festivallerine de baktığınız zaman, böyle bir şey var. İnsanların genel beklentilerine karşılık vermek üzere çekilen filmler var. Bu sinemanın gidişatını derinden etkileyecek. Sinemada ideolojik düşünceler, etnisite, dinsel meseleler, terör gibi gündelik hayatın kötü bir yansıması ya da gündelik hayatın ideolojik parçası olmaya doğru bir gidişat olduğunu, ben kenarda duran bir yabancı olarak gözleyebiliyorum. Avrupa ve Türkiye'de sinema ve sanat yapan, bu işin etrafında toplanan insanlar belli bir düşüncenin sahibi. Ekseriyetle solcuların, sol düşüncenin oluşturduğu bir şey. Dolayısıyla sinema ve sanata propagandist anlam yüklemek kaçınılmaz oluyor. Böyle olunca da ortaya bana göre olmaması gereken bir kriter ortaya çıkıyor. Antonionilerin, Bergmanların, Tarkovskylerin bittiği bir dönem bu dönem. Uzun yıllardır ne ülkemizden, ne yurt dışından bu filmlere benzer bir filme bile rastlamıyorum. Her filmin bir numarası var. Hiçbir şeyi olmayan hümanizme, savaş karşıtlığına sırtını dayıyor. İnsanları aslında umutlandıran bu gidişat bana daha bir kötü geliyor.

Yani sinemanın büyüü insanları yukarı çekecekken, insanların gündelik sorunları sinemayı aşağıya çekiyor...

Bir ülkenin siyasi, hukuki, gündelik hayatıyla ilgili konuları hariç bırakıyorum, beklentiler üzerinden yapılan hiçbir eylemi bu tip konularda değerli bulmam. Eğer burada bir beklenti üzerine bir kurgu oluşacaksa, bu ister hümanizma, ister özgürlük adına olsun, o zaman Amerikan sinemasını da açıklamak gerekir. Beklenti sinemasını en açık, en net şekilde yapan Amerikan sinemasıdır. Meseleye ticari bakar. Sınıfsallık, etnisite gibi olayların sinema üzerinden tartışılması, araç haline getirilmesi, masumane ya da bilinçli de olsa iki yüzlülük haline gelebilir. Çünkü bunlar sokakta halledilecek meselelerdir. Bir toplum, sınıfsal, etnik sorunlarını sokakta, bizzat yaşayarak fabrikada, işyerinde değil de, sinema üzerinden anlamaya kalkıyorsa burada ikiyüzlü bir durum ortaya çıkıyor demektir.

Türkiye gibi siyasi meselelerini çözmekte güçlük çeken ülkelerde bu sorunların sinemaya da yansıması kaçınılmaz görünüyor...

Tesbit olarak doğru ama benzer sorun Avrupa'da da yaşanıyor. Bugün Avrupa sinemasına baktığımız zaman belki estetiği ayırabiliriz. Ama estetik bile bir numara. Bugün film yapmak isteyen insanın o filme ve kendisine ait bir numarası olması gerekiyormuş gibi bir hal var. Bir tür cambazlık gibi. Cebinde insanların dikkatini çekecek, ilgisini uyandıracak bir numarası olması lazım. Sinemanın, sanatın sorgulayıcı, kuşkucu yanını tamamen ortadan kalkıp mesajlara, öğretici şeylere öncelik vermek sinemayı ezer. Böyle bir ülkede sinemanın gelişmesi mümkün değildir.

O halde siz Türkiye'de sinemanın canlandığına katılmıyorsunuz...

Türkiye'de sinemanın geliştiğini düşünmüyorum, bana göre çok yanlış bir mecra ya gidiyor. Bu, seyircisinden yönetmenine, eleştirmeninden medyaya kadar herkesi kendi parçası haline getirir. Bugün bir film izleyicisinin "beğendim/beğenmedim" yorumu sinemanın önüne geçmeye başladı. Medyada o filmi yazan adam da aynı duygudan beslenerek, filmi bile aşan biçimde kendi yazdığını daha önemsiyor. Valla üretime, ortadaki sinema etkinliklerine bakarsak elbette böyle bir şey var. Ama "Bu filmler ne?" diye baktığımız zaman, bende duygu

yaratabilen bir sinema olmadığı gibi, bu konuda kötü bir gidişatın olduğunu düşünüyorum.

Sanata ve sinemaya sorgulayıcı bakanlar için daha dar bir mecradan söz ediyorsunuz...

Elbette daraldı. Ben sinemanın çok içinde olan biri değilim ama kenardan rahatça görüyorum. İnsanlar daha senaryo yazma ya da filmi çekme aşamasında bu filmin "numarasının" peşine düşmeye başlıyor. Çünkü o hengâme içinde ancak kendine bir yer bulabilme korkusu taşıyor. Öyle olunca da demin söylediğim gibi sinemayı var eden koca bir gelenek, gündelik hayatın bir parçası olmaya doğru gidiyor.

Son filminiz *Kıskanmak* cesur bir tercih. Hem edebiyat severler için önemli bir eserden yola çıktınız hem ilk dönem filminiz...

Benim için başlangıçlar tesadüflerle oluşur. Ben temalar, belli meseleler yüzünden sinema yapan biriyim. Bunun da en basit ifadesi, demin konuştuklarımızın en arkasındaki insan varoluşu. Bu doğanın yarattığı hayatla ilgili dertleri olan biriyim. Bu romanı tesadüfen okudum. Okuduğumda da özellikle Seniha karakteri günümüz sanat yapıtlarında insanları ele alan yaklaşımların çok ötesinde bir şey ifade etti bana. İnsan varoluşuyla ilgili sorular sordurması önemliydi. Bir şey, bir şekilde kafamı kurcalayıp anlama çabası oluşturmuşsa, elimden geldiği kadar bunun üzerine gitmeye çalışıyorum. Roman üzerinden de olabilir, yaşadığım bir olay üzerinden de olabilir. Bu yönüyle ilgimi çekti. Romanda ensestten, eşcinselliğe kadar inanılmaz şeyler vardı.

Romanla senaryoyu nasıl birleştirdiniz?

Bir romanı çok beğenirsiniz ama edebiyat başka bir doğaya sahiptir, sinema başka bir doğaya sahiptir. İnandırıcılık ve gerçeklik sinemada çok net ve birinci derecede ele alınması gereken bir sorundur. Romandan başladım, sonra kendi senaryomu yazdım. En önemli olan sahnelerin çoğunu kendim yazdım. Özellikle kötünün yarattığı trajediyi anlamaya çalışırken, Camus'den, Dostoyevski'den faydalandım. Romanı kullandım sayılır. Romanda her şey, nedenleriyle uzun uzun anlatılmıştı. Bense insan varoluşunu ele alırken nedensizliklerin de nedenler kadar önemli olduğunu düşünen biriyim. Ben daha Nietzschevari düşünüyorum. Bir neden olmaksızın da birçok şey olabilir. İnsanın aciziyeti de daha çok buradan gelir. Bir Müslümanın, bir Marksistin, bir Katoliğin, yollar farklı da olsa, dünyaya gelmenin bir nedeni olduğu konusunda birleşirler. Ben nedenlere inandığım kadar, bir şeyin neden olmaksızın da gerçekleştiğini düşünüyorum. Bir iyilik gördüğümüz zaman da içimizde bir kötücül yan çıkar ve kötülük yapabiliriz. Zaten bu yüzden kendimi yabancı ve kenarda duran adam olarak görüyorum.

***Masumiyetve Kader* filmlerinde ölüme kadar götüren tutkulu bağlılığın da bir nedeni yoktu...**

Kader'i Batı'da izleyip etkilenen insanlar dahi şu soruyu sordular, "Her şey tamam da, bu çocuk niye bu kadar bu kızın peşinde?" Bir açıdan doğru. Konuştuğumuz konuya ilişkin iyi bir örnek. Beni başka sinemacıları ayıran, beni en iyi ifade eden durum bu. Ben bununla ilgilenmiyorum. Bazı şeyler nedenleriyle değil sonuçlarıyla yaşanmak zorundadır. Budalaca cevaplara ulaşmak marifet değil.

Amatör oyuncularla da çalışabiliyorsunuz, tiyatrocularla da...

Her projeye o proje özelinde bakarım. Çünkü kafamızdaki genel fikirlere eylemi hapsetmeye kalkarız. Onlar oturmayınca bu sefer de darmadağın olur. Bu tip konuları pratik ve somut ele almak lazım. Öyle bir angajmana durduk yerde girip herhangi bir statükonun, bir meslek grubunun savunucusu olmaya gerek yok. Her film özel

bir çabayı, spesifik bir ilgiyi gerektirir. Her oyuncu benim arkadaşımdır, sevgilimdir, düşmanımdır, severim sevmem. Hayattaki gibi. Öyle olmalı ki bir şeyi hak ettiği ölçülerle yapabilelim.

Kıskanmak'ta Berrak Tüzünataç'ın filmin önüne geçmesinden korkmadınız mı?

Düşünmem ben öyle şeyleri. Garsonu da oynatabilirim, onu da. Benim o insanın yüzünde ne bulduğuma, o rolle nasıl bağlantı kurduğuma, oynayabileceğine kanaat getirmemle ilgilidir. Bir futbolcuyu da oynatabilirim, bir siyasetçiyi de. Zaman zaman aklıma da gelmiyor değil. Kaldı ki, Berrak'ın medyada bir algısı var. Bu Berrak yüzünden mi oldu, medyanın ilgisinden mi bilemem. Benim tanıdığım Berrak oyuncu olmak isteyen, bu konuda zamanını, kafasını, ruhunu sonuna kadar zorlayan biri. Benim için Berrak Tüzünataç bu yönüyle vardır, öbür yanını bilmem bile.

Sinema, sıkıntıları konuşmaktan artık vazgeçmeli

Türkiye'de sinemada, sponsorluk, sermaye azlığı konuları sürekli gündemde...

Bu konunun tartışılmasından yana değilim. Türkiye'deki böyle bir yaklaşım egemen oldu. Bence birinci sorun iyi film yapma sorunu. Bu ülkede pek çok insanın yaşadığı sıkıntılardan daha fazla bir sıkıntı değil bu. Bu tip filmler yapmak böyle bir ülkede lükstür. Bu lükse sahip olduğum için sıkıntıları öne çıkarmak yerine, şükrediyorum. Bu konuda işkence de çeksek bunları ortaya sürmemeliyiz. Bu kötü bir mazlumiyet duygusundan, gereksiz bir önyargıdan ya da iyi bakış oluşturmaktan başka işe yaramıyor. Hiç gerek yok. Neden başka sektörlerin sıkıntıları bu kadar pornografik şekilde yansıtmıyor da sinemacıların ki ortada?

Yenilse bile Beşiktaş'ı sorgulamam

"Tek inancım Beşiktaş" diye düşündüğünüz doğru mu?

İnançsızlık ahlaki olarak kendimi koyduğum yer. İnsan başta kendisi olmak üzere, önüne konan her şeyi sorgulama gücüne sahip olmalı. Böyle bir nokta insanı inançsızlığa götürüyor. Her şeye karşı. Ben böyle birirken, böyle düşünürken kendimle çok çelişiyorum. Beşiktaş'a böyle bir bağım var. Bunun bir nedeni de yok. Zaten Beşiktaş'ı nedenleri ortaya çıkararak anlayamayız. Her şeyi sorguluyorum, bir tek onu sorgulamıyorum.

Yenildiği zaman da sorgulamıyor musunuz?

Tabii, tabii. Özellikle o zamanlar. Bütün maçları izliyorum. Her yıl deplasmanların yarısına giderim. Çarşı Grubu'ndan açıkçası dışarıdan görüldüğü kadar etkilenmiyorum. Benim için Beşiktaş için kafa ve gırtlak patlatan, fedakârlık yapan insanlar. Yaratıcılıkları ortada ama ben daha çok yalnız ve kendilerini başka türlü ifade eden Beşiktaşlıları seviyorum. Grupları boş verin, tek tek inanılmaz insanlar var. Çarşı da bu zamanlarda daha içe dönük olmalı bence.

12 Eylül'de cezaevine girmiştiniz, şimdi yaşanan geçmişle yüzleşme tartışmalarına ne diyorsunuz?

Hesaplaşmaya 27 Mayıs'tan başlanmalı. Bu tip çabaları destekliyorum. Fakat şöyle bir pay bırakarak, daha ideal olanı, olması gerekeni bilip de bu ülkenin, bu kötü ve aşağılık koşulları içerisinde o ideal olana değil de; o basit

olana kurnazca olana razı gelinmesi savunulacak mesele değil. Yanımızda hakkı yenen bir insanın olmasının her şeyden önce ahlakla ilgili bir yanı vardır. Bu ülke böyle bir ülke. Çok sevdiğim bir ülke bir yanıyla, bir yanıyla böyle.

Masumiyet'in sonunda Koma Amed'in Evare şarkısı vardı. Bu tercih de, o dönemde çok cesurdu...

O dönem İnsan Hakları Derneği'nde çalışıyordum. Arkadaşlarımdı onu söyleyenler. *Masumiyet*'i filmin geçtiği gibi bir mekânda çekiyorduk. Pavyoncular, Kürtler vardı, o vardı bu vardı. Yılmaz Güney'ler, üç hilaller, Apo'nun resmi. Birbirine tezat şeyler aynı anda bir yerde. Gerçeğe sadakat böyle bir şey. Kafasında angajmanları olmayan, basit ve kuru gerçekle ilgilenen herkes Basmahane'de ya da Beyoğlu'nun arka sokaklarında gezerken, bunu fark edebilir.

Sinemayı bırakır mısınız?

Baktım kamburum haline geliyor, yapamıyorum çeker giderim. Mecbur muyum sinema yapmaya? Sinemada mutlu olduğum iki şey var, geceleri sahneler gözümde canlandıkça mucizevi geliyor. Bir de kimse için hiçbir değer taşımayacak kadar soyut, her gün her insanın aklına geçen bir düşüncenin giderek hikâyeye dönüşmesi, sonra çekilmesi inanılmaz. İnsanların önüne koyuyorum, nefret ediyorlar, seviyorlar. Benim için sinemanın tek mucizesi budur. En büyük acı bile unutuluyor, oysa olmayan bir şey gerçek haline gelip, yıllarca kalıyor. Bu inanılmaz...

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Selim Badur: 'Domuz gribinden korkmayın'

Ayça Örer 01.11.2009

Domuz gribi hayatımıza getirdiği değişikliklerle gündemimizde. Gribin tesbiti için çalışan iki laboratuardan biri İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde. Ekipten Prof. Dr. Selim Badur buluştuk, bize gribi anlattı. Gayet sakin ve ikna ediciydi, ben de ikna oldum; endişeye mahal yok, bol bol sıvı ve vitamin takviyesine devam...

Etrafta bir domuz gribi lafıdır dolaşıyor. Neler oluyor?

Türkiye'de bilgi kirliliği oldu, medyada da yanlış bir yaklaşım var. Görsel medya karşıt görüşlü insanları çıkarıp onları kapıştırıyor. Toplumun böyle bir konuda bilgilenmesi açısından bu yöntemin oldukça zararlı olduğunu düşünüyorum, insanların kafası çok karışıyor. Bu sıradan bir hastalık değil, bir salgınla karşı karşıyayız. Milyonlarca insanın hastalanabileceği ve hastalanmakta olduğu bir salgından bahsederken, buna diğer sağlık haberlerinden farklı yaklaşmamız lazım. "Bu hastalık abartılıyor mu" sorusu var, birtakım spekülasyonlar yapılıyor. Aşı ya da aşının içindeki zararlı maddeleri tartışan ya da aşının olumsuzluklara yol açtığını söyleyen, Türkiye'nin fazla aşı aldığını söyleyen bir takım insanlar çıkıyor televizyona. Aşının içinde adruan diye bir madde var. Yetmiş yıldan beri kozmetik sektöründe kullanılan, güvenilir, milyonlarca insana uygulanan bir madde. Çok fazla bilgi kirliliği var. Cıvadan bahsediliyor. Cıva etkiyi arttırıcı olarak değil, koruyucu olarak, 10

ayrı kişiye uygulanacak aşılar da kullanılıyor. Birileri kalkıp "Bu aşığı çocuklarınıza yaptırırsanız cıva zehirlenmesi olur" diyor. İki tür cıva var, biri etil biri metil. Zehirlenme yapan metil cıva. Aşıda kullanılan etil cıva. Kimyasal formülleri ayrı. Bazı yerlerde çıktı, "Boğaz'dan yediğiniz balıkta daha çok vardır o madde" diye.

Domuz gribi eski bir hastalık mı?

Domuz gribi adının yanlış olduğunu düşünenlerden biriyim. "Acaba domuzdan mı geçti?" gibi bir takım spekülasyonlara yol açıyor. Hastalık domuzla ilgili değil. İnsanlarda, kanatlılarda ve domuzlarda bulunan üç farklı grip etkeni olan influenza virüsünün harmanlanmasıyla oluşmuş bir virüs. 1976 yılındaki salgın sırasında ABD bir aşı yaptı ve aşı yaptığı insanlar da bir sendrom ortaya çıktı. Peki, şimdi böyle bir risk var mı? Birincisi bu zamana kadar geçen 30 yıllık süreçte aşı teknolojisi çok gelişti. İkincisi, bu sendrom hakikaten aşırıya mı bağlı, yoksa hastalıkla mı ortaya çıkıyor bu konuda soru işaretleri var. Salt aşırıya bağlı olduğunu bilimsel olarak destekleyen veri yok.

Aşı hakkında kamuoyunda çok çeşitli spekülasyonlar var...

Aşıların çok süratle hazırlandığı ve dördüncü faz çalışmaları yapılmadığını söyleyerek eleştiriyorlar. Evet dördüncü faz çalışmaları yapılmadı. Grip aşısı üreticilerine dediler ki, "Siz mevsimsel aşı üretiminizi 15 temmuza kadar bitirin, bütün tesislerinizi domuz gribi aşısı için hazırlayın." 15 temmuzda başlayan bu süreç ağustos sonunda bitti ve hazırlanan aşılarla süratle onay verildi. Şu anda yayılan bir salgın var, "Niye hızlı onay verildi?" diyemez kimse. Bir ürün piyasaya çıkar, dört yıl kadar izlenir, o izlem sonucunda, dördüncü faz çalışmaları başlar. Yani bu süreç ürünün piyasaya çıkışından sonraki üç dört yıllık süreci kapsar. Dolayısıyla evet, dördüncü faz çalışması yapılamazdı zaten. Türkiye fazla ve gereksiz aşı mı aldı? Kanada nüfusu 33 buçuk milyonmuş 50 milyon küsur aşı aldı. Fransa 94 milyon aşı aldı. İnsanlar nüfuslarının üzerinde aşı alıyorlar, biz bütün nüfusumuza alamadık. Bütün nüfusuna alan ülkeler de var. Ayrıca bu aşının üretim kısıtlaması var. Difteri, boğmaca, tetanos aşıları bitse hemen üretilir, yollanır. Bu aşığı üretemezler, teknolojisi kısıtlıdır. Dünyadaki hiçbir sağlık otoritesi böyle bir salgın söz konusuysa, "Ben önce bir bekleyeyim göreyim, ondan sonra aşı anlaşması yapayım" diye düşünemez. Öyle düşünse bile, o süreçte ölümcül vakalarının sayısı arttığı için aşı alınamaz. Bu nedenle aşıyla ilgili yapılan yanlış haberler, bilimsel temele oturmayan eleştiri ve haksızlıklar var. Aşı konusunda asılsız birtakım iddiaların ve halkı aşından soğutacak bilgilerin verilmesinin en önemli sakıncası, alınan aşıların elde kalması ihtimali. Sağlık Bakanlığı üç dört yıldır emeklilere ücretsiz grip aşısı uygulaması başlattı, insanların bu aşidan yararlanma oranı çok düşük. İnsanlar aşılarla ilgili haberlerden çok etkileniyor.

O zaman insanlar aşidan korkmamalı...

Özellikle doktorlara çağrıda bulunmak isterim, sağlık örgütünün sitelerinden baksınlar, hamileler çok yüksek risk oluşturan gruptalar. Hastalarını "Sizi aşılamıyoruz" diye göndermesinler, grip oldukları zaman onlarda hastalık çok ağır seyrediyor.

Bu virüsün özelliği ne?

Çok hızlı yayılan, hafif hastalık yapan bir virüs söz konusu. Ama influenza virüslerinde yapı değiştirme özelliği olduğu için, çok süratle bu virüs ölümcül ve ağır hastalık yapan bir virüse dönüşebilir. Kuş gribi ağır hastalık yapıyordu ama insanlara kolay kolay bulaşmıyordu. Bu virüs ağır hastalık yapmıyor ama çabuk bulaşıyor. Bu virüsün çabuk bulaşma, kuş gribinin ağır hastalık yapma özelliği biraraya gelirse, bu tehlikeli olur. Influenza virüsleri bu tarz evlilikleri aralarında çok kolay yapıyorlar. Korkulan senaryo da o aslında. Bakanın "Üç bin kişi

ölecek" gibi açıklamaları, kafadan uydurma, sayısal değerler değil. Matematik modeller var. Bu virüsün yayılma hızı biliniyor öyle hesaplanıyor.

Bahar aylarında alınan tedbirler işe yaradı mı?

Başlangıçta şüphelenen her olguda inceleme yapıldı. Pozitif olduğu saptananlar izole edildi. Bu aşamalar virüsün girişini geciktirmek içindi. Şimdi virüs Türkiye'ye girdi ve yayılmaya başladı, bu önlemler gereksiz artık. Artık dünyada domuz gribi olanlar doktora gitmesinler, tahlil yaptırmaları eğilimi var. Bir diğer spekülasyon da testlerin yetişmediği. Biz artık yavaş yavaş çalışmalarımızı daha ağır, solunum yetmezliğine giren hastalarda ne olup bittiğini araştırmaya yöneltmeliyiz. Herhangi bir öğrenci velisinin, "Çocuğumun boğazı ağrıyor, ateşi var, halsiz" diyerek tahlil yaptırmasına gerek yok. Neden yok? Şu anda bizim laboratuvarımıza gelen 1000 tane örnekten, 400 tanesinde grip saptandı. Bunu mevsimsel grip mi domuz gribi mi diye ayırt etmemize gerek yok, çünkü yüzde 99'u domuz gribi çıkıyor. Her ateşi çıkan, boğazı ağrıyan domuz gribi demiyorum ama grip virüsü tesbit edildiği zaman, yeni virüsün etken olduğunu görüyoruz.

Artık mevsimsel grip diye bir şey yok, domuz gribi mi var?

Dünyada artık insanlar evlerine yollanıyor, ateş düşürücüler veriliyor ve dinlenmeleri tavsiye ediliyor. New York'ta, Paris'te artık kimse doktora gidip muayene olmuyor, evine gidip dinleniyor. Kimse kondurmak istemiyor, adı çok ürkütüyor ama etrafımızda bu tip olgular varsa, bunlar gerçekten domuz gribi. Mevsimsel gribe de, domuz gribine de yakalanmış olsanız tedavisi aynı. Her burnu akan, boğazı ağrıyan öğrenciye de test yapmanın anlamı yok artık; hem tedavide bir farklılık olmadığı için, hem bu bir salgın olduğu için.

Dediklerinizden çok endişeye mahal olmadığı sonucu çıkıyor...

Ağır hastalık yapmadığını bildiğimiz için şu an yok. Ama bu virüsler çok sık yapı değiştirme özelliği taşıdığı için, korkulan kronik bir hastalığı olan insanlarda hastaneye yatışı gerektirecek kadar ağır hastalık tabloları oluşacak mı?

Sağlık Bakanlığı izlenen stratejilerde değişiklik yapıyor zaman zaman. Aşı eğer gündeme gelirse bir gün, kimler aşıya alınsın diye bir strateji belirlenmişti, en başa yaşlılar konmuştu. Geçen zamanda görüldü ki, bu virüs ilginç bir şekilde 50 yaş üstü insanlarda hastalık yapmıyor. Risk grubu aşağıya çekildi, öngörmediğimiz başka bir gruba, gebeleri ön plana aldık.

Su ve sabun tek başına yeter

İnsanların kendilerini korumaları için öpüşmemesi, sarılmaması gibi önlemler sıralandı. Nasıl dezenfektanlar kullanılmalı?

Dışarıdan geldiniz ya da öğretmensiniz, bütün gün çocuklarla ilgileniyorsunuz ya da tramvaya bindiniz. En iyi temizleme şekli su ve sabundur. Su ve sabunun olduğu yerde bu ikisi yeter. Elinizi yıkadıktan sonra jel sürmenize gerek yoktur. Ama su ve sabunun olmadığı yerlerde jelleri kullanabilirsiniz. Hiçbir olanağınız olmadığı zamanlarda ellerinizi suratınıza götürmeyin. Ev temizliği için çamaşır suyunun yüzde onunu suda seyrelterek kullanmak etkili bir yöntem. Kolonya da etkili ama çabuk uçtuğu için su olmayan ortamlarda jel, kalıcılığı için tercih edilebilir.

Özel sektör salgının takibini zorlaştırıyor Türkiye’de resmî olarak bu testi yapan iki laboratuvar var. Bu laboratuvarlar yetiyor mu?

Özel hastaneler bu işe soyundular. Burada bir sorun var, bir salgın söz konusu. Özel hastanelerde saptanan vakalar istatistiklere girmiyor. Bunlar öyle bir rant haline dönüştürdüler ki bu işi, orada burnu akan ya da yanındaki arkadaşı hasta olan insanlar hiçbir şikâyeti olmadan, merak için test yaptırıyor. Biz bu testleri ücretsiz yapıyoruz. Bu iki merkez laboratuvarın kapasitesini aştığı imajı insanları özel sektöre kanalize ediyor. Bir ülkedeki salgın böyle takip edilemez. Üç haftadan beri İstanbul’da bir özel kuruluş domuz gribi aşısı yaptığını ilan etti. Yaptıkları mevsimsel grip aşısı. Hızlı test diye bir test türü var. Hamilelik testleri gibi. Bu testlerle grip virüsünü saptamak mümkün ama bu testler genel anlamda mevsimsel grip için üretilmiş. Domuz gribi için etkinliği bilinmiyor. Biz de Türkiye’de olan dört markayı denedik. Duyarlılığı yüzde 17. Yani 100 gerçek domuz gribi olgusundan 83 tanesini, “Sizde bir şey yok” diye geri gönderiyorlar. Bugün özel laboratuvarlarda bu testler de kullanılıyor. Özel sektöre ısrarla söylüyorum, şundan da bir rant kazanmak isteğinin hangi vicdana sığdığını bilmiyorum. Böyle bir salgının üstesinden gelinmez. Madem bu konuda istekliler, ücretsiz yapsınlar testleri.

Gereksiz ilaç kullanmayın

Kendini hasta hissedenler ne yapsın?

Dünya ne yapıyor diye bakalım. Fransa önce okulları kapatmaya başladı. Açık okul kalmadı nerdeyse, “Böyle olmaz” dediler. Ebeveynlere “Çocuklarınız hastaysa evde tutun” çağrısı yapmaya başladılar. Yolun bu yol olması lazım. İnsanların da şu anda domuz gribi olma ihtimalinin yüksek olduğunu düşünüp, kendilerini hasta hissettikleri zaman sorumlu vatandaşlık göstererek evlerine gitmesi lazım. İşlerine, okullarına gitmemeleri lazım. Bu şekilde virüsün mümkün mertebe yayılmasını erteleyebilirler. Türkiye’de antiviralleri herkes kullanıyor. Fransa hastanelere depoladı, eczanelerden çekti. İnsanların bu hastalığa başka hastalıklara yaklaştığı gibi yaklaşmaması lazım. Şu andaki polikliniklere bir de yüzlerce hasta eklenirse, perişan olur insanlar. Donanımın artırılması lazım. Belki bu virüs hiç patojen olmadan da ortadan çekilebilir.

Neden domuz gribinden bu kadar korkmamız gerektiğini söylüyorlar?

İlk kez böyle karma bir virüs ortaya çıktı. En kötü senaryoya bakarak önlem alınması gerekiyor. Kimseyi korkutmak için yapılmıyor. Nasıl değişeceği, insanların ona nasıl bir reaksiyon vereceğini bilmiyoruz. Yoksa şu andaki haliyle çok ağır enfeksiyon tablosu seyretmiyor. Soğan yiyin, kilolarca sarımsak yiyin diyenler var. Bunlar abartılı şeyler. Dengeli beslenme bu hastalıkta da önemli. Öğününüzü geçiştirmeyeceksiniz, her gün meyve bulunduracaksınız beslenmenizde. Hücrelerimizin dengeli gıdaya, minerale ihtiyacı var. Bol sıvı tüketilmeli toksinlerin atılması için. Grip olan bir insan çıkıp sokakta gezmemeli, evde oturup temizlik yapmamalı. Dinlenmeli uzanıp dinlenmeli. Antiviraller asla olur olmaz kullanılsın. Sağlıklı bireylerin antiviral kullanması bu ilaçlara karşı direnç geliştiriyor. Elimizde iki antiviral var zaten, bu ilaçlara direnç gelişirse kullanılacak başka ilaç yok.

Kaynak: taraf.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)